KUPUJTE IBA OD PREDAJCU S PREUKAZOM

NOTABENE

121 JÚL 2011 POLOVICA PRE PREDAJCU 1,40 €

MIESTO PRE ČÍSLO PREUKAZU PREDAJCU

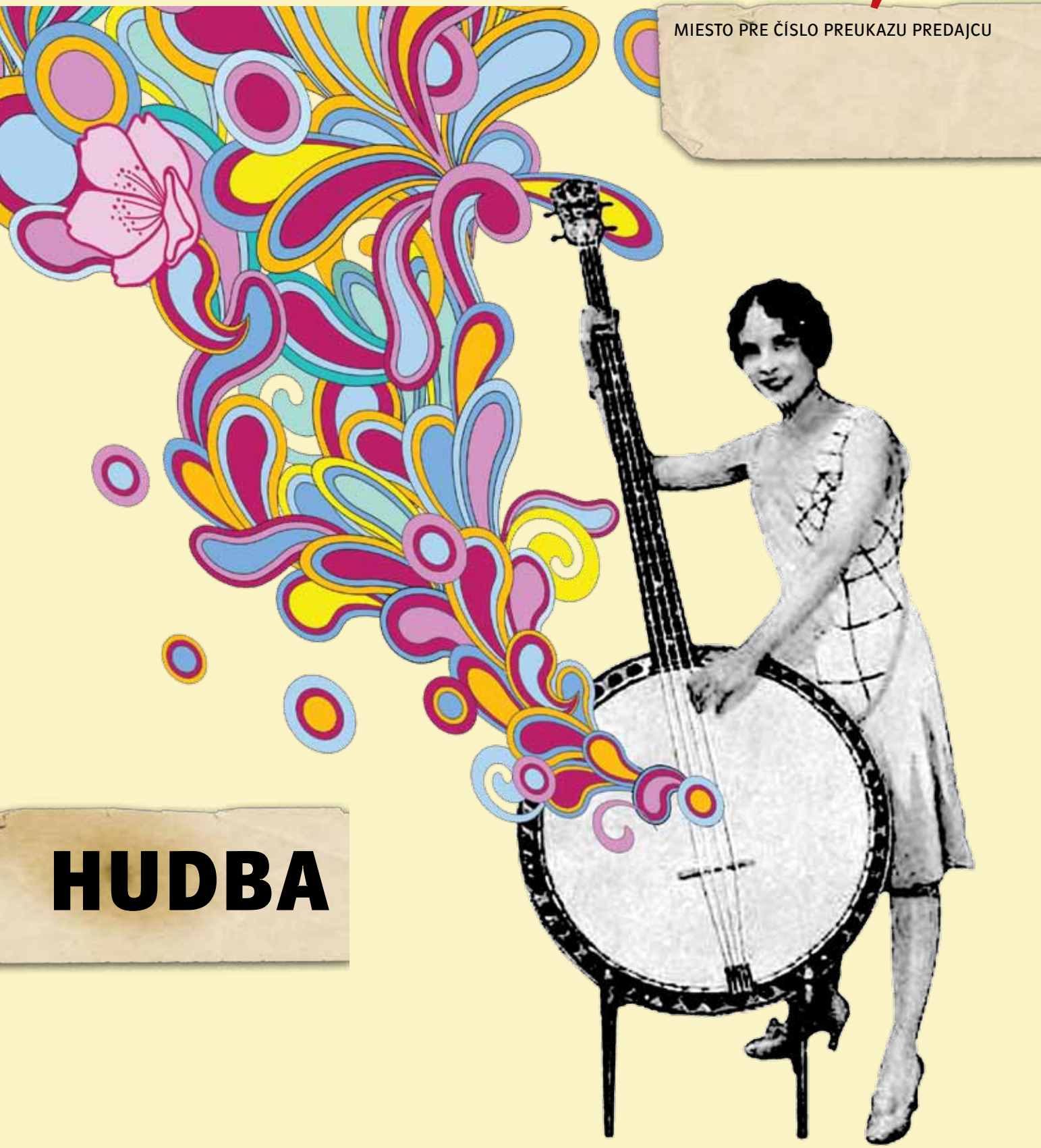

HUDBA

text: dagmar gurová | foto: vlado holina

SEN O ŠŤASTNEJ RODINE

BETKA MÁ ŠANCU NA ZMENU

Betke v živote všeličo nevychádzalo a prišla o deti. Teraz sa snaží vymotať z problémov, chce si udržať prácu, získať bývanie. Nech môže byť rodina zase pokope.

Betku som si prvýkrát všimla, keď našim sociálnym pracovníkom nadšene rozprávala o novej práci – upratovaní v nemocnici. Po mesiaci brigádničenia dostala zmluvu natrvalo. Na onkológii si rýchlo zvykla. Robota ju bavila, no netrvalo dlho a pripojila sa k pacientkám, s ktorými pri práci zvykla diškurovať. Každodenné preháňanie mopu po dlážkach najväčšieho oddelenia vyvolalo veľké bolesti v ramene a chrbtici. „Vypísali ma a chodím na ožarovanie. Maródka sa stále predlžuje," podáva mi papiere ako dôkaz, že si nevymýšľa. „Zatiaľ ma zastupujú, ale bojím sa, aby som nestratila miesto." Počas PN-ky musela prerušiť aj predávanie Nota bene, ktorým si prilepšovala k platu. „Teraz si zaplatím ubytovňu a ledva vyjdem."

Keby Betke išlo len o ňu samotnú, možno by sa toľko netrápila. Dlhodobá práca so stabilným platom a bývanie sú základné podmienky na to, aby dostala späť svoje deti. Už tri roky sú v náhradnej starostlivosti. „Zobrala si ich jedna známa, ktorá mi aj predtým pomáhala." Pôvodne tam mali ostať len dočasne. Betka však najskôr musí presvedčiť, že svoj život dokázala zmeniť.

Betka si chce udržať prácu, aby získala späť deti.

Nomádske roky

Pri pohľade na ňu by vám asi nenapadlo, že je bezdomovkyňa. Upravené vlasy, jemné nalíčenie a nalakované nechty vzbudzujú dojem elegantnej dámy. Aby ho nič nenarušalo, Betka nosí dlhé rukávy, pod ktorými skrýva tetovania – prečiny mladosti. Približne vtedy, keď ich získala, začala aj svoju nomádsku púť. Odišla od rodičov, pretože sa im nepozdával muž, ktorého ľúbila. Žila v podnájmoch, na ubytovniach, v záhradnej chatke aj v pivnici. V tej skončila s prvým mužom Ferim, troma deťmi a štvrtým na ceste. „Spali sme na polystyrénoch a prikrývali sme sa dekami. Niekoľko mesiacov sme takto boli. Mnohí nám vtedy pomohli. Priniesli mi hrnce, kočík, veci pre bábätko," spomína Betka. Ľudia sa o ňu zaujímali až natoľko, že to začalo pripomínať hollywoodsky film s happyendom. Príbeh obyvateľov pivnice sa dostal do novín a výsledkom bol trojizbový byt v paneláku, ktorý mohli rok používať zadarmo. Betka mi ukazuje novinový výstrižok s fotkami rodinky v novej obývačke a s práve narodeným päťkilovým Marcelkom. „Nevydržalo nám to, o byt sme prišli. A potom aj o deti." Po chvíli zamyslenia dodáva, že tiež na tom mala podiel.

Najstarší syn Mišo (22) ostal u babky v dedinke pri Nových Zámkoch. Radko (17), Deniska (13) a Marcelko (4) v náhradnej rodine. „Aspoň, že oni sú pokope," hovorí Betka a hneď v mobile otvára ich fotky. Deniska s kocúrom sa jej zdá akási vychudnutá. „Povedala, že už nechce toľko jesť – ja som im každý deň varila," komentuje Betka a preklikne na Radka v montérkach: „Aha, tu sa smeje, že nech ho už nefotím. Bola

„Chcem, aby sme žili ako rodina."

som ho pozrieť v škole, učí sa za murára." Najmenšieho Marcela má na videu. „Celý čas si tam utieram slzy," hovorí. „Malý nevie, že sme jeho rodičia. Volá nás teta a ujo. Je s nami nesmelý, vidno to."

Betka s deťmi pravidelne telefonuje a cez UNICEF, ktorý podporuje matky v podobnej situácii, sa aj stretávajú. Nádeja sa, že práca jej umožní získať byt od magistrátu. „Žiadosť mám dávno podanú. Potrebujem akurát vydokladovať príjem, v čom ma zabrzdili zdravotné problémy." Už v minulosti sa snažila získať sociálny byt. „Vraj som nespĺňala podmienky, lebo moja mama predala byt v Bratislave a kúpila si rodinný dom na dedine. Zbytočne som vysvetľovala, že ja s tým nič nemám."

Deti a všetko, čo s nimi súvisí, sú Betkinou hlavnou témou. Okrem nich je to ešte láska. Keď po 15 rokoch spolužitie s prvým mužom zlyhalo, zaľúbila sa znova. „Aj o toho muža som prišla, zavreli ho. Už som mu písala dva listy a poslala balík." Z najhoršieho si Betka pomáha hudbou. „Mám rada hlavne maďarsko-rómske pesničky. Najčastejšie počúva smutné, o láske a o base. „Pri tejto sa vždy rozplačem, a potom je mi trochu lepšie," púšťa mi z telefónu ťahavú melódiu, v ktorej spevák čoby väzeň volá svoju milú na návštevu.

Aj keď Betka práve nemá veľa dôvodov na radosť, má šancu zmeniť spôsob, akým roky fungovala. „Nemôžem inak, keď chcem, aby sme zase žili ako rodina."

KÓDEX PREDAJCU NOTA BENE

1. Predajca musí nosiť preukaz so svojím registračným číslom a fotografiou pri predaji na viditeľnom mieste.
2. Predajca nesmie časopis predávať inde ako na mieste, ktoré má pridelené a uvedené na svojom preukaze.
3. Predajca nesmie byť pri predaji časopisu pod vplyvom alkoholu či iných omamných látok.
4. Predajca nesmie v styku s verejnosťou a s ostatnými predajcami používať vulgárne výrazy, nadávky a rasistické, sexistické a iné spoločensky neprípustné výrazy.
5. Predajca nesmie pri predaji časopisu obťažovať okoloidúcich, zdržiavať ich proti ich vôli.
6. Predajca, ak má na sebe preukaz predajcu, nesmie žobrať, alebo iným nepovoleným spôsobom získavať od ľudí peniaze.
7. Predajca nesmie slovne či fyzicky napádať iného predajcu, aby opustil svoje predajné miesto.
8. Predajca nesmie predávať časopis v súkromnom priestore (ak na to nemá povolenie vlastníka).
9. Predajca nesmie páchať kriminálnu činnosť alebo takejto činnosti pomáhať, zvlášť, ak je označený preukazom predajcu, alebo ak má so sebou časopisy.
10. Predajca nesmie predávať časopisy neregistrovaným alebo vylúčeným predajcom.
11. Predajca nesmie nesprávne vydávať z finančnej čiastky prijatej od kupujúceho.
12. Predajca nesmie od kupujúceho požadovať sumu inú, ako je oficiálna cena časopisu.
13. Predajca nesmie predávať časopis, ani sa zdržiavať na predajnom mieste, s dieťaťom do 16 rokov.

Z OBSAHU

6 ROZHOVOR
KEĎ RELAXUJE, POČÚVA TICHO

Jeho hudba očarúva, vyvoláva husiu kožu, nadšenie aj hnev, vášeň, úsmevy a slzy, otázniky. Ale pritom tvrdí, že hudba ako prejav vznešeného umenia je na úpadku. Oskar Rózsa.

TÉMA 8
HUDBOU PROTI KRIVDE

Ako sa vyjadriť k politike, chudobe, vojne tak, aby vás vypočuli? Založte kapelu, urobte hit a váš názor zaznie z každého rádia. Inšpirujte sa ostrieľanými bojovníkmi.

10 TÉMA
AMADEOV KÓD

Mozart chcel blízkosť matematických variácií a hudby vraj dokázať tak, že pri komponovaní skúšal písať hudbu podľa hodu hracou kockou. Poctu symetrii vzdal zrkadlovo súmerným zápisom nôt.

ŽENY V HUDBE 13
ROCKERKY A POPERKY

Niektoré sú ako šmirgľový papier. Škriabu, pichajú, znepokojujú. Iné len zašepkajú a vy cítite svrbenie v žalúdku a zimomriavky na chrbte. Sila je v ich zdanlivej krehkosti.

17 FESTIVALY
FESTIVALY NA CELÉ LETO

Plánujete toto leto zažiť aspoň jeden hudobný festival? NOTA BENE pre vás pripravilo prehľad letných hudobných festivalov s dátumom, miestom ich konania a komentárom.

FENOMÉN 22
HRAJÚCE PREKVAPENIA

Hudba v koncertnej sále či vo festivalom stane nie je žiadna zvláštnosť. Číha však na vás už aj tam, kde by ste ju určite nečakali. Napríklad v hlučnom kabáte, ktorý hrá podľa vašich pohybov.

V ďalšom čísle s témou VODA nájdete:

Voda nad zlato
Ktoré krajiny sú vodné veľmoci a kde voda chýba? V Afrike sa na denný prídel čaká v rade pred studňou. U nás otočíme kohútik a tečie pitná. Môžeme si však dovoliť len tak prelievať celé litre do kanála?

Sprievodca po splavoch
Pre začiatočníkov, ktorí sa toto leto odhodlajú na nové zážitky, ponúkame základné informácie o splavovaní – ktoré rieky sú pre vás vhodné, akú výbavu budete potrebovať a čo robiť, keď sa prevráti čln.

Netopte sa
Poradíme vám, čo robiť, ak pri plávaní dostanete kŕč. Aj to, kedy je bezpečné ísť do vody, ako odhadnúť svoje sily a ako zachrániť topiaceho sa.

EDITORIÁL

OSVIEŽUJÚCA ĽAHKOSŤ BYTIA

V poslednej dobe najviac túžim po stave, kedy NEMUSÍM VEDIEŤ. Môcť byť hlúpa, mýliť sa, a len sa tak POZERAŤ okolo seba. Asi preto, že som náročná a ješitnosť ma často tlačí k veľkým výkonom a k túžbe predstierať, že viem, tam, kde len tuším. Únavné.

Byť tak spokojným malým kúskom v celom puzzle sveta. Byť jedným tónom a netúžiť znieť ako celá symfónia. Prečo je to také ťažké? Netuším. Hlboko na mňa zapôsobil jeden obraz z kázne Daniela Pastirčáka o tympanistovi v symfonickom orchestri. Pre tých, čo podobne ako ja netušili – tympan je rytmický bicí nástroj, ktorý tvorí koža napnutá na medenej polguli. To, že tympanistu veľmi nevnímame, je dosť príznačné. Fascinovane sa dívame na rozcuchaného týpka, ktorý máva paličkou, obklopený husľami a čelom. Náš tympanista sedí niekde vzadu. Sólo party zvyčajne nedostáva. Neponúka sofistikovanosť husľového sóla, nezatína do srdca ako nárek violončela. Pre kameru je dosť nudný. Keď majú trúbkari fajront, lebo ich part odoznel, tympanista je stále v pozore. S vystretými rukami čaká. Keď príde jeho čas, udrie, možno len dvakrát, a znovu čaká. Díva sa okolo seba a musí udrieť v správny čas. V tom je ten fór, to je to umenie. Prišiel mi na um náš kamarát Havran. Havran je čelista v orchestri a neprehliadnuteľný zjav. Sám seba dosť ohovára a smeje sa na sebe. Je v ňom niečo osviežujúce, akási ľahkosť. Náš kolega Martin je tiež taký. Ľudia sa pri ňom mimovoľne prestávajú tvariť, že sú lepší, ako naozaj sú. Načo, veď chyby sú povolené. Takých ľudí si vážim. Myslím, že túto schopnosť má aj veľa našich predajcov.

Orchester mi vlastne pripomína ideu tímu. Všetci nemusia vedieť všetko, len nás treba vhodne skombinovať. S nepraktikom je síce starosť, ale má víziu. Praktik nehýri nápadmi, ale vytvorí funkčný systém. Od „dokončovačov" veľmi flexibilitu nečakajme, ale zaručene dohliadnu na „rozbiehačov", aby sa veci dotiahli do konca. Myslím, že je obrovské umenie objaviť nástroj, ktorým sme a mať trpezlivosť s ostatnými nástrojmi, čo nám pília uši svojím nácvikom. Tympanisti ma začali fascinovať. Dívať sa a v správny čas udrieť. Aj v živote. Že to bolo v pravý čas, možno zistíme podľa toho, že sa nám občas rozbúcha srdce ako pri záverečnom parte, keď to orchester parádne rozbalí.

Sandra Tordová
šéfredaktorka

Stále v predaji len u predajcov NOTA BENE

Muži, ženy, deti a pes
originálna audiokniha príbehov z ulice z pera predajcu Júliusa, načítaná predajcami NOTA BENE, Adelou Banášovou a Dadom Nagyom.
Len za 4 euro (polovica pre predajcu)

Na skok v base a Pouličná romanca
najnovšia kniha dvoch príbehov z ulice – smutnosmiešne postrehy z väzenia a príbeh lásky, ktorá kvitne všade a nielen v máji.
Len za 5 euro (polovica pre predajcu)

Z konferencie Ľudia bez domova

O. z. Proti prúdu v spolupráci s organizáciami Depaul Slovensko, n. o., Inštitútom Krista Veľkňaza v Žakovciach (IKV) a so sociálnou subkomisiou KBS usporiadali v dňoch 2. a 3. júna 2011 **konferenciu „Ľudia bez domova".** Bol to už 4. ročník, na ktorom **vyše 100 delegátov z celého Slovenska,** zastupujúcich **poskytovateľov služieb pre bezdomovcov z radov neziskových organizácií ale aj zástupcov miest, VÚC či MPSVaR** hľadali možnosti spolupráce na vytváraní **systému služieb pre bezdomovcov.** V závere odbornej časti konferencie sa vytvorila **pracovná skupina,** ktorá sa na základe dohody s prítomnými zástupkyňami MPSVaR bude aktívne **podieľať na pripravovaných legislatívnych zmenách v Zákone o sociálnych službách.** V ďalších častiach programu mali účastníci možnosť prostredníctvom školení získať poznatky **o prevencii syndrómu vyhorenia** či načerpať inšpiráciu pri **prehliadke komunity v IKV v Žakovciach.**

INZERÁTY PREDAJCOV

- Rodina s deťmi vezme do prenájmu 1-izbový byt, záhradnú chatku s vodou a elektrinou, prípadne seriózne zamestnanie s ubytovaním. Kontakt: Daniela 1428, Župné nám., ÚPSVAR tel. 0904 841 239
- Kto daruje malú chladničku, prípadne predá za symbolickú cenu. Kontakt: Marta 1701, Predstaničné námestie, mob. 0911 214 411 – výdajňa

LINKA NA POMOC BEZDOMOVCOM V BRATISLAVE
pondelok až sobota od 17.00 do 22.00 hod.
0907 / 733 388
Program Streetwork, o. z. Proti prúdu
realizuje v spolupráci s platformou Kresťania v meste a Evanjelickou alianciou.
Viac o práci streetworkerov si môžete prečítať na Facebooku v skupine Streetwork s ľuďmi bez domova (NOTA BENE).

HLAVNÍ PODPOROVATELIA PROJEKTU NOTA BENE

SLOVENSKÉ ELEKTRÁRNE
Enel

PARTNERI PROJEKTU

Microsoft
LINE s. r. o.
Nadácia Orange
orange
Bratislava - Staré Mesto
Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny

TOTO VYDANIE NOTA BENE PODPORILI AJ

SLOVFRACHT
ELET web solutions
MEDIAN SK
IVENTA

POZOR!

Nenechávajte si pre seba, ak vám niektorý z predajcov zdvihne náladu alebo, naopak, adrenalín. Pošlite nám SMS na číslo
0915 779 746

01.06. 2011 17:25
Asi pred týždňom som si kúpil NB od predajkyne s číslom 033 pri košickej vlakovej stanici. Bola slušná a nevtieravá. Hneď mi zlepšila deň. Patrik

02.06. 2011 12:51
Dnes som si prvýkrát kúpil časopis Nota bene. Pred nemocnicou na Trnavskom mýte v BA párkrát týždenne vídam predajcu približne v mojom veku. Keďže tam je za každého počasia, vždy skromne, časopis ponúka nevtieravo, povedal som si, že mne 1,4 eura až tak veľmi chýbať nebude a jemu snáď pomôže. Zaujímalo by ma, čo predchádzalo tomu, že mladý človek v jeho veku sa stal predajcom vášho časopisu. Ale keďže to považujem za jeho súkromnú vec, nepýtal som sa. Zároveň som veľmi milo prekvapený aj obsahom časopisu, budem ho kupovať pravidelne.

04.06. 2011 07:50
Veľmi rada si kúpim Nota bene. Pre mňa je to lepšie čítanie ako tie primitívne bulváre. Akurát ma zaráža, že ľudia bez domova majú dvíhať náladu tým, čo majú „všetko". Nemalo by to byť naopak? Prajem veľa síl a šťastia všetkým bezdomovcom.

04.06. 2011 08:54
Včera mi pohladil dušu svojim úsmevom, skromnosťou a veľmi príjemným výrazom predajca s č. 188 na Račianskom mýte a touto cestou mu ďakujem.

04.06. 2011 12:00
Pozdravujem predajcu 1085 na Obchodnej ulici v BA. Je to sympatický, slušný starší pán. Pripomenul mi jedného profesora z VŠ. Dnes som od neho kúpila časopis. Želám mu všetko dobré, nech sa mu darí.

04.06. 2011 17:36
Mám veľmi rada toho fúzatého predajcu pod Michalskou bránou. Každé ráno sa pozdravíme a zaželáme si krásny deň. No neostaňte verní takému predajcovi! Lenka

05.06. 2011 17:35
Väčšinou kupujem NB na Račku v BA. Predajcovi nechám vždy dve eurá, aj keď hneď chce vydať. Pri Kuchajde na križovatke predajca s č. 327 zhrabol dve eurá – ani sa neunúval vydať a už ho nebolo. Celkom slušný biznis. Andrej

06.06. 2011 12:08
Dnes som si kúpila NB od predajkyne pred Billou v KE na Hlavnej ulici a v ňom som si o nej prečítala sms a musím sa pridať. Svojim úsmevom mi zlepšila deň. Ďakujem krásne a držím palce. Lenka

07.06. 2011 16:31
Kramáre 7.6. ráno. Príjemným hlasom ponúkala NB a hoci som nemala v úmysle kúpiť, neoľutovala som. Napravila mi náladu po 2 úmorných hodinách čakania na vyšetrenie. Ďakujem pani predajkyni s č. preukazu 1070.

08.06. 2011 16:25
Kým bude vo ZV pri Priore pán Bartoš, od nikoho iného si NB nekúpim. Týmto ho srdečne zdraví Janka s maminou

09.06. 2011 07:00
Vždy si kúpim Nota bene od pána pri Tescu, je to veľký človek! Prajem mu veľa šťastia. Janka Mojžišová

10.06. 2011 17:36
Ďakujem predajcovi s č. preukazu 2 z Trenčína, ktorý predáva Nota bene pred Tescom. Je veľmi slušný a netlačí na pílu.

NENECHÁVAJTE VAŠIM PREDAJCOM ČASOPIS NOTA BENE, AK STE HO ZAPLATILI.

Systém predaja pouličného časopisu NOTA BENE funguje iba ak:

Iba to NOTA BENE, ktoré reálne skončí vo vašich rukách, umožňuje:

ľuďom bez domova získať dôstojný príjem, naučiť sa hospodáriť s peniazmi a myslieť na ďalší deň

časopisu NOTA BENE nestať sa nástrojom žobrania a udržať ho ako dôstojnú PRÁCU

organizácii Proti prúdu použiť 70 centov z predaja každého časopisu na financovanie služieb pre ľudí bez domova

foto: Petra Lajdová

predajca si od nás kúpi NOTA BENE za 70 centov

↓

predajca vám predá NOTA BENE za plnú sumu 1,4 eur a rozdiel si nechá

↓

vy si vezmete NOTA BENE

Ak už jedno NOTA BENE máte, darujte ho vašim priateľom a pomôžte nám získať nových čitateľov.

text: ada jung | foto: viva musica! agency

BEZ LÁSKY SA ŤAŽKO TVORÍ NIEČO KRÁSNE

KEĎ RELAXUJE, POČÚVA TICHO

Jeho hudba očarúva, vyvoláva husiu kožu, nadšenie aj hnev, vášeň, úsmevy a slzy, otázniky. Ale pritom tvrdí, že hudba ako prejav vznešeného umenia je na úpadku. Oskar Rózsa.

Môže hudba človeka zmeniť? Ak áno, akú hudbu by ste „nakázali" a akú „zakázali"?
Hudba dokáže bezpochyby ovplyvniť človeka v náladách, rovnako ako dokáže inšpirovať na emocionálnej báze. Zakazovať a prikazovať asi nemá veľmi význam. Sú ale typy hudby, ktoré sú podprahovo nositeľmi nie veľmi duchovne zrelých informácií, čo na psychicky nevyvážených jedincov môže mať negatívny vplyv. V súčasnej pop kultúre je veľa explicitného násilia a primitívnej sexuality. Hudba ako prejav vznešeného umenia je, bohužiaľ, na úpadku.

Čo počúvate, keď potrebujete relaxovať, keď sa potrebujete zahojiť?
Ticho... Samozrejme, mám zopár svojich obľúbených skladieb, ktoré ma sprevádzajú prakticky po celý život.

Môže hudba človeka posadnúť? Uchvátilo, posadlo vás niečo v hudbe, v tvorbe „nadmieru"?
Ja som celoživotne nadmieru uchvátený hudbou ako takou. Aj keď nedokážem posúdiť čo je „nadmieru".

Keď skladáte, tvoríte to vy alebo sám sa cítite byť nástrojom?
Ako kedy. Keď sa to deje akoby mimo racionálnu kontrolu, sú veľmi cenné okamihy, ktoré, aspoň u mňa, prichádzajú nečakane a nepredvídateľne. Myslím, že ten stav duše, kedy cez ňu pretečie niečo výnimočné, je dar, rovnako ako talent samotný.

Pythagoras objavil číselné vzťahy v harmónii tónov a v intervaloch stupníc. Ale to preto, že počul „hudbu sfér" a opísal, že celý vesmír, každá planéta, hviezda, rastlina, more či skala sa pohybuje v špecifickom rytme a rezonuje špecifickou vibráciou. Aj každý človek. Vďaka tomuto špecifickému rytmu má každý z nás svoje osobné, jedinečné meno, meno svojej duše. A dozvie sa ho, keď všetky svoje rytmy uvedie do harmónie. Súhlasíte?
V princípe s týmto výkladom súhlasím, aj keď nie som si istý, či v materiálnom zaväzbení je vôbec možné uviesť dušu do úplnej harmónie. Myslím, že inkarnácia na túto planétu je skôr o boji s dualitou.

Samotná štruktúra DNA a hudobná kompozícia vykazujú podobný algoritmus. Vraj keď sa sekvencie DNA prevedú na tóny, získame skutočnú melódiu. To isté sa stane, keď sa molekulárna štruktúra proteínov či nukleových kyselín prevedie do tónov. Mohli by ste tak vlastne vytvoriť hudbu svojho tela, vypočuť si svoj vlastný genóm. Nezdá a vám to úžasné a — lákavé?!
Nemyslím si, že by zvuková forma tejto hudby bola obzvlášť vzrušujúca pre ľudské ucho...

„Hudba je vždy dialóg, či s tichom alebo s poslucháčom."

Nie je dirigovanie vlastne čarovanie a taktovka palička mága?
Môže a nemusí. Rovnako ako každá iná ľudská činnosť skrýva v sebe magický potenciál.

Ako sa vám diriguje teleso, s ktorým skúšate prvýkrát? Vítězslav Novák a niekedy aj Bernstein chceli vraj po prvej skúške strieľať!
To tiež závisí od okolností. Zatiaľ sa mi vždy podarilo vytvoriť kreatívnu atmosféru, kedy spoločným cieľom je muzika. Ale pravda je, že keď spozorujem lajdáctvo alebo aroganciu, viem byť pekne nepríjemný. Asi ako každý dirigent, ktorému ide o viac, než len o rutinérsky akt.

Mám dojem, že keď dirigujú skladatelia, dokážu viac postrehnúť a pochopiť, objaviť niečo nové aj v starej skladbe, ktorú dirigujú.
Paradoxne ja som viac dirigent ako skladateľ... Nepoznám veľa skladateľov, ktorý by boli aj dobrými dirigentmi. Ale asi ste mali na mysli Lennyho a to je kapitola sama o sebe. Tak výnimočná a osvietená hudobná osobnosť sa tak často nenarodí.

Skladatelia akoby trpeli zvláštnym druhom posadnutosti v tom zmysle, že každým svojim dielom musia prevrátiť vesmír. Čím to je? Je to rivalita?
Skôr si myslím, že je to túžba byť pochopený v tých najintímnejších detailoch duševného prežívania. Dokázať sa otvoriť vyžaduje odvahu. Rivalita, to už je ego, a to často spôsobuje necitlivosť a hluchotu.

Vaše skladby vyžadujú od hudobníkov skvelé ovládanie nástrojov. Ako hľadáte partnerov na prezentáciu svojich diel? Máte už osvedčených alebo rád spolupracujete s novými? Je ľudské ladenie podmienkou hudobného?
Mám to šťastie, že mi život prináša do cesty výnimočné osobnosti, s ktorými rád spolupracujem a ktorí sú pre mňa obrovskou inšpiráciou. Bez ohľadu na vek a skúsenosti. Pre mňa je ľudské ladenie eminentnou podmienkou pre spoluprácu. Hudba je vždy dialóg, či s tichom, iným interpretom alebo s poslucháčom. Bez vzájomného porozumenia, respektíve lásky, sa ťažko tvorí niečo krásne a pravdivé. Veľa zdanlivo ambicióznych spoluprác stroskotalo práve na nedostatku empatie a na urputnej sebaprezentácii.

Rada poznávam umelcov cez ich diela. S vami to nie je jednoduché, venujete sa mnohým žánrom, ale najhlbšie ma zasahuje a najvyššie vynáša kantáta Under My Spell. Koľko z nej ste vy?
Po hudobnej stránke som to 100 % ja. Samozrejme, že výsledný tvar ovplyvnili aj ďalší umelci, ako autor textov Peter Kollár, výtvarník Marek Ormandík a v neposlednej rade aj sólistka Adriana Kučerová.

Môže hudobník milovať niečo (niekoho) rovnako ako hudbu?
Neviem odpovedať za iných, ale u mňa je to dosť problém (smiech). Každopádne, pre mňa sú život, láska a hudba tak úzko späté, že to v podstate nemienim oddeľovať.

Oscar Wilde, Mark Twain, dokonca aj Charlie Chaplin si robili žarty z Wagnerovej hudby. Nemali na neho? Lebo skladatelia a dirigenti ho naopak obľubujú.
Dávam prednosť Brucknerovi, Straussovi a Mahlerovi.

Z obdobia starého Egypta sa nedochovali žiadne notové záznamy, hoci podľa fresiek je zrejmé, že hudba bola u Egypťanov neustálou súčasťou života. Neskúsili by ste skomponovať svoju predstavu egyptskej hudby?
Určite nie. Myslím, že je to vopred prehratý boj. Túto parketu prenechám fundovanejším. Mám dosť práce s hľadaním vlastnej esencie a autenticity.

Čo by s vami urobilo, keby ste ohluchli? Dokázali by ste ďalej komponovať?
Prečo taká otázka? Neviem. Asi by som bol veľmi nešťastný a to by ma asi provokovalo hľadať novú cestu.

Súčasťou časopisu Nota Bene býva aj CD. Keby v ňom mala byť nejaká vaša skladba, čo by ste vybrali?
Chorál „Deti moje" z kantáty Under My Spell.

Oskar Rózsa

Oskar Rózsa (22. 7. 1974), slovenský basgitarista, producent, dirigent a skladateľ absolvoval orchestrálne dirigovanie na Štátnom konzervatóriu a VŠMU v Bratislave u prof. Zdeňka Bílka. Študoval kompozíciu filmovej hudby na Berklee College of Music v Bostone.
Ako hudobník (basgitara, klávesy) a producent sa podieľal asi na 50 albumoch rôznych umelcov. Spolupracoval s Dežom Ursinym, Richardom Müllerom, Jarom Filipom, Mariánom Vargom, Janou Kirschner, Ivanom Táslerom a ďalšími. V roku 1999 nahral album Hrana – poctu Marekovi Brezovskému a 1. júna tohto roku absolvoval po Slovensku turné Hrana, na ktorom predstavil spolu s ďalšími deviatimi hudobníkmi Marekovu hudbu. Niekoľko rokov vystupoval v triu Šeban – Rózsa – Buntaj (ASH Band). Bol zakladateľom skupín Free Faces a Barflies.
Je iniciátorom rôznych projektov zameraných na improvizovanú hudbu (napríklad Oskar Rózsa Sextet, s ktorým nahral aj CD). Napísal hudbu k niekoľkým divadelným predstaveniam a filmom. Je príležitostným hosťujúcim dirigentom Komorných sólistov Bratislava.

text: dagmar gurová | ilustrácia: klaus lempelman

Posolstvo angažovaných hudobníkov rýchlo prenikne k množstvu ľudí.

DAJTE SI PRÁZDNINY V KAMBODŽI

HUDBOU PROTI KRIVDE

Ako sa vyjadriť k politike, chudobe, vojne tak, aby vás vypočuli? Založte kapelu, vytvorte hit a váš názor zaznie z každého rádia. Inšpirujte sa ostrieľanými bojovníkmi.

Vojny, skorumpovaní politici, nezamestnanosť – občas vás ešte niečo rozhorčí, ale v podstate to už ani nevnímate. Máte vlastné problémy. Prečo by ste sa starali do toho, čo sa vás netýka? V tomto prípade však neplatí, že kto nič nerobí, nič nepokazí. Írsky filozof a politik Edmund Burke už v 17. storočí povedal, že na víťazstvo zla stačí, aby dobrí neurobili nič. Ako teda vyjadriť názor, podporu, nesúhlas tak, aby vás bolo počuť? Jedným z osvedčených spôsobov je hudba. Rýchlo prenikne k veľkému množstvu ľudí. Je asi tou najzásadnejšou formou umeleckého protestu (spomeňte si na rozospievané námestia počas Nežnej). Najskôr vás možno chytí melódia, zahabkáte refrén a pri opakovanom pospevovaní vám začne dochádzať aj zmysel toho, čo spievate. Protestné piesne má každá krajina a kultúra, ale po celom svete sa asi najviac hrajú tie americké.

Nesmrteľný Joe Hill

Príkladom pesničkára, ktorý geniálne prepojil populárnu hudbu so silným odkazom, je Joe Hill. Švéd, ktorý za prácou emigroval do Ameriky, písal satirické texty o tvrdom živote robotníkov na vtedajšie známe melódie. Od roku 1910 spolupracoval s organizáciou Robotníci sveta (Industrial Workers of the World, skrátene Wobblies), ktorej bol členom. Natrel to bosom veľkých fabrík aj pokrytcom skrývajúcim sa za náboženstvo. K jeho najslávnejším pesničkám patrí Kazateľ a otrok (The Preacher and the Slave), paródia na kresťanský hymnus. Spieva v nej o dlhovlasých kazateľoch, ktorí každý večer robotníkom hovoria, čo je správne a čo nie. Oni by sa radšej najedli, ale kazatelia im tvrdia: „Pracujte, modlite sa a jedzte seno. Koláč dostanete po smrti, keď budete v nebi."

Joe bol obľúbencom robotníkov, mocní mu

„Na víťazstvo zla stačí, aby dobrí neurobili nič."

nefandili. Doplatil na to, keď v roku 1914 pracoval v bani neďaleko Salt Lake City, kde ho obvinili z vraždy miestneho potentáta. Zaobchádzali s ním skôr ako s politickým väzňom. Pravdepodobne bol nevinný, no v kontroverznom súdom procese ho odsúdili na smrť a napriek protestom popravili. Nechtiac tak zaistili, že sa stal legendou. Obálky s jeho popolom Wobblies rozoslali do všetkých svojich pobočiek, kde ich 1. mája 1916 otvorili a popol rozprášili.

V roku 1988 sa čoby Joeov pozdrav zo záhrobia vynorila posledná popolom naplnená obálka. Ktorási pošta ju totiž stiahla pre „podvratný obsah" a skončila zastrčená v Národných archívoch. Nastala veľká diskusia, ako s popolom naložiť. Na popud politika a aktivistu Abbie Hoffmana maličkú časť rituálne zjedol Joeov nasledovník Billy Bragg. Väčšinu popola rozprášili v USA, Kanade, Švédsku, Austrálii a Nikarague.

Papuľnatí Dead Kennedys

Proti všemožným druhom nespravodlivosti brojila aj americká punková kapela Dead Kennedys (Mŕtvi Kennedyovci), ktorá vznikla v roku 1978. Od speváka Jella Biafru ste nepočuli o sklamaní v láske, ale o veciach, z ktorých by predsa malo bolieť srdce. Jeho štýl zahŕňa vtip a iróniu, a tak sa môže stať, že až po chvíli pohmkávania veselej melódie Kuracej farmy (Chicken Farm) si uvedomíte, že: Nablízku sa ozýva streľba, popravy sa začali. Ktosi sa ponáhľa okradnúť mŕtvoly, aby sám prežil. Napalm už síce neprší, ale vojna pokračuje – dieťa si našlo novú „hračku", roztrhala ho na kusy...

California Uber Alles (Kalifornia nado všetko) varuje pred maskovaným fašizmom. Pôvodná verzia odkazuje na guvernéra Jerryho Browna, neskoršia na prezidenta Reagana: „Zomri na našu novú značku jedovatého plynu / El Salvador alebo Afganistan / Pritom ako zarábaš prachy pre prezidenta Reagana / A všetkých priateľov prezidenta Reagana." Asi najslávnejšia deadkennedysovská skladba je o prázdninách v Kambodži (Holiday in Cambodia). Napáda totalitný režim Červených kmérov a ich vodcu Pol Pota. A tiež blazeovaných Američanov. Potrebovali by vraj prázdniny v Kambodži, kde: „Budeš pracovať tvrdšie, keď ti na chrbát namieria zbraň / Za misku ryže denne budeš otročiť pre vojakov / Kým sa vyhladuješ / A potom tvoju hlavu napichnú na kôl."

Perfektnú ukážku Jellovho ironického štýlu nájdete v skladbe Polievka je dobré jedlo (Soup is Good Food), ktorá opisuje prepúšťanie: „Je nám ľúto, ale už ťa tu nepotrebujeme / Ani nechceme / Už nás nezaujímaš / Stroje odvedú lepšiu robotu ako ty / A toto máš za to, že si kládol otázky..." Nešťastnému nezamestnanému nedovolia ani skočiť z mosta, lebo by to mohol vidieť nejaký turista „a to by sme predsa nechceli".

Dead Kennedys nie sú len o textoch. Ich hudba nie je obyčajná ani nudná. Je tak rýchla a náročná, že ju zvládnu iba skvelí hudobníci. Lenže práve hudba sa nakoniec pre kapelu stala problémom. Na koncerty začali chodiť ľudia, ktorí chceli akurát vyvádzať. DK síce špeciálne pre nich spievali Nacistickí punkáči vypadnite (Nazi Punks Fuck Off!), ale v roku 1986 už toho mali dosť a kapelu rozpustili. Zvyšní členovia East Bay Ray (gitara), Klaus Floride (basa) a D.H. Peligro (bicie) sa neskôr s Jellom rozhádali. DK sa dali znova dokopy, ale s inými speváckmi. Jello vydával hovorené albumy, naspieval nové nahnevané piesne s rôznymi kapelami a hoci už má plešinu a veľké brucho, stále rovnako poskakuje a zvíja sa na pódiu – najčastejšie na protestných akciách. Aby len nekritizoval, aktívne sa zapojil do politiky a za Stranu zelených chcel kandidovať na prezidenta. Keď vyhral Barack Obama, Jello mu poslal otvorený list s radami, ako viesť krajinu, aby to dobre dopadlo...

Bruce a Patti proti vojne

Politický protest síce nie je ich najhlavnejšou témou, ale Bruce Springsteen a Patti Smith sa pridali k americkým hudobníkom, ktorí boli proti vojne v Iraku a podporovali prezidentské kampane protikandidátov Georga W. Busha. Bruce je známy svojim vzťahom k „obyčajným" ľuďom. „Koniec dňa továrenská siréna zakvíli / Muži vychádzajú z jej brány so smrťou v očiach," spieva v skladbe Fabrika (Factory) inšpirovaný životom svojho otca. On sám si vždy zarábal hudbou. V slávnej piesni Narodený v USA (Born in the U.S.A.) sa vracia k vojne vo Vietname a problémom veteránov. Mnohí, vrátane prezidenta Reagana (ktorý na ňu odkazoval vo svojej prezidentskej kampani) si text mylne vysvetľovali ako patriotickú hymnu.

V skladbe Quana Patti odsudzuje izraelský letecký útok na libanonskú dedinu. Spieva o malých rukách nájdených na ceste, o mŕtvych telách zbalených v igelite. Lyrickejšie Mierumilovné kráľovstvo (Peaceable Kingdom) venovala aktivistke Rachel Corrie. V Pásme Gazy ju zabil izraelský vojenský buldozér, keď ako ľudský štít chránila dom miestneho Palestínca.

Rozzúrení RATM

Zack de la Rocha (spev), Tim Commerford (basa), Tom Morello (gitara), Brad Wilk (bicie) to je Rage Against the Machine (Zúrivosť proti mašinérii) – agresívna, hutná hudba s novátorskými gitarovými efektmi a často expresívnymi slovami. Práve drsný zvuk, z ktorého sálala zúrivosť, vzbudzoval záujem o to, čo chce skupina povedať. Zack komentuje Ameriku ako politicky aj spirituálne skorumpované miesto, v ktorom ľuďom vymývajú mozgy veľké korporácie. Preto sa môže zdať zvláštne, že RATM začiatkom 90. rokov podpísali zmluvu s obrou spoločnosťou Sony. Tvrdili, že im sľúbila úplnú umeleckú slobodu a dala šancu preniknúť k masovému publiku. Vo veľkom ho hneď nadchli skladbou Zabíjanie v mene (Killing in the Name), ktorá naznačuje, že medzi americkými policajtmi sú niektorí prepojení na Ku Klux Klan. Väčšinu textu tvorí opakované zvolanie: „A teraz robíš, čo ti povedali!" Doplnené o „Teraz si pod kontrolou" a na koniec: S... na vás! Nebudem robiť, čo mi poviete!" Rádiá pieseň vo veľkom hrali napriek 17-krát zopakovanej nadávke. RATM však vedeli viac než nadávať. Informovali o dlhodobých aj aktuálnych spoločenských, kultúrnych, politických problémoch. „Som Nina, Pinta, Santa Maria... Agent Orange, kňazi Hirošimy" – hovorí o dobytí Ameriky a vojne vo Vietname. „Je to pôda alebo smrť" odkazuje na hnutie zapatistov, indiánskych roľníkov z mexického štátu Chiapas, pre ktorých je pôda všetko, tak o ňu bojujú. Fanúšikov zronilo, že kapela stíchla, keď ju najviac potrebovali – počas rokov prezidentovania neobľúbeného G. W. Busha.

A ako je to na Slovensku? Podľa hudby z rádií by sa zdalo, že u nás vládne iba (nešťastná) láska. Občasne to vylepšujú kapely ako Živé kvety alebo Karpina.

Nič nenasvedčuje tomu, že svet raz bude ideálny. Angažovaní hudobníci nám aspoň neuľahčia naše ignorantstvo a prehliadanie toho, čo sa v ňom deje.

Zdroje: en.wikipedia.org, YouTube

text: jitka vaňová | foto: © isifa

AKO SÚVISÍ HUDBA S INTELIGENCIOU?

AMADEOV KÓD

Mozart chcel blízkosť matematických variácií a hudby vraj dokázať tak, že pri komponovaní skúšal písať hudbu podľa hodu hracou kockou. Poctu symetrii vzdal zrkadlovo súmerným zápisom nôt.

V histórii boli doby, keď sa za inteligentného človeka pokladal ten, kto hudbe rozumel alebo o nej vedel aspoň diskutovať. Dnešné IQ testy na hudobné vzdelanie ani nepomýšľajú, aj keď hudby a hudobníkov je neúrekom.

V hlbokom stredoveku stačilo bakalárovi vzdelať sa v gramatike, rétorike a logike. Až na udelenie vyššieho titulu bolo potrebné orientovať sa v aritmetike, geometrii, astronómii a... hudbe. Že to je od veci? Vôbec nie. Paralelou medzi hudbou a matematikou sa zaoberal nejeden hudobný skladateľ, napríklad Bach, Schumann a Stravinskij. Hľadali ideálnu hudobnú formu a formy sú predsa záležitosťou matematiky.

Mozartov efekt

Skrátka, s hudbou, s tou z takzvaných vyšších sfér, to nie je len tak. Keď doznie, zostanú po nej premyslené, číslom vyjadrené vzdialenosti medzi tónmi. Keď sú ich frekvencie v presnom aritmetickom pomere, hudba nám pekne znie. A tak si môžeme namýšľať, že ak sa nám hudba páči, môžeme sa pýšiť matematickou inteligenciou. Podľa tempa si často vyberáme hudbu ku konkrétnym činnostiam. Na rannú rozcvičku to je ABBA a práve v tuto chvíľu možno Mozartove klavírne sonáty. Tie začínajú optimisticky dynamickým námetom, do ktorého sa postupne pridávajú pomalšie a tichšie pasáže. Potom témy košatejú, vracajú sa späť a znovu sa rozbiehajú, aby po ceste k záverečnému zopakovaniu motívu zobrali na svoje krídla iné varianty lahodnej melódie.

Takto podobne si pod drobnohľad zobrali vedci Majstrove klavírne sonáty a podrobili ich vplyvu pokusné potkany. Šesťdesiat dní po narodení im klavírnu sonátu prehrávali a hľa! Potkany sa ľahšie a rýchlejšie pohybovali v bludisku ako ich „hudobne nevzdelaní" kolegovia. Vôbec to vyzerá, že Wolfgang Amadeus poznal tajný kód, ten správny číselný pomer, ktorý do svojich sonát zakomponoval: pri ich počúvaní sa vraj zlepšuje zdravotný stav aj pacientom trpiacim Alzheimerovou chorobou a epileptikom. Na univerzite v americkom Wisconsine dokonca pred osemnástimi rokmi prekvapili výsledkami experimentu, pri ktorom sa ukázalo, že po počúvaní sonáty pre dva klavíry D dur sa u pokusných dobrovoľníkoch dočasne zlepšila aj priestorovo-časová orientácia. Novinári vycítili príležitosť a začali hovoriť o Mozartovom efekte a celú vec zjednodušili na tvrdenie „Počúvaj hudbu, zvýšiš si inteligenciu!" Mám dojem, že mne sa nič také ešte nestalo. Po poldennom počúvaní hudby pri nákupe v supermarkete som si možno pod vplyvom uvážlivo vybraného hudobného sprievodu prihodila do košíka o tri položky viac, ale s rozumom som stále v koncoch.

Účinky zaručené

Hudba je s ľuďmi odnepamäti. Prvým hudobným nástrojom bola údajne flauta vyrobená zo stehennej kosti s tromi otvormi vzdialenými v určitom pomere (zasa tá matematika!). Magické obrady so zvukmi bubnov a s domorodcami v tranze. Husiti, zošikovaní za vozovou hradbou, si tiež dodávali odvahu bojovnými piesňami. Uspávanky boli vždy balzamom na večernú únavu. Hudba môže dokonca zvýšiť alebo znížiť krvný tlak (na jeho zníženie stačí počúvať pol hodinu denne pomalú hudbu), napätie ciev a ovplyvňuje vylučovanie žalúdočných štiav. Rázny rytmus a hlasný spev prinúti nohy do poklusu aj vo „fitku" pri flowinu a pri pomalom rytme sa zasa tlkot srdcia spomalí, prehĺbi sa dýchanie a telo sa celkovo uvoľní. Účinky muzikoterapie na sebe pozorujeme vždy, keď si po namáhavom dni pustíme na uvoľnenie obľúbenú kapelu. Uvoľní sa dopamín a dobrá nálada sa zaručene dostaví.

> „Počúvaj pozitívnu hudbu, zvýšiš si inteligenciu!"

Ale v čom je tajomstvo hudby a jej účinku na naše schopnosti a prežívanie? Podľa vedcov hudba, vyvolávajúca pocit radosti (a tá Mozartova k nej patrí asi najviac) šíri v našom mozgu akési výboje. Vďaka nim sa stimulujú aj nehudobné oblasti, takže zrazu ako zázrakom vytiahneme pri Malej nočnej hudbe obligátneho ježka z klietky alebo vyrátame rovnicu o dvoch premenných. No IQ Einsteina nedosiahneme a pri mentálnej aritmetike, keď si z výplaty potrebujeme rýchlo odrátať výdavky na inkaso, siahneme aj tak po kalkulačke.

Zaujímavé je, že pozitívne účinky, ako zlepšenie určitých zložiek inteligencie, majú skladby iba s pevne danou štruktúrou, nie príliš jednoduché, ani príliš nepredvídateľné. V tomto smere je ozaj najideálnejšia klasická hudba na čele s Mozartom, ktorý má v porovnaní s inými autormi na poslucháčov špecifické účinky. Klasický rock nás poteší, ak sme jeho milovníkmi, má svoju históriu a spoločenský kontext, no stále sa opakujúce hudobné frázy a postupné stupňovanie hlasnosti a naliehavosti harmóniu nevyvolávajú. Skôr nás uvedú do akejsi „narkózy".

Pokusy s hlodavcami ukázali, že klasická hudba zlepšuje priestorovú orientáciu.

Počúvaním pozitívnej hudby sa určite povznesieme a obohatíme, ale stále iba akosi teoreticky. Najnovšie výskumy sledujú, ako pôsobí na zvyšovanie našich schopností hra na hudobný nástroj, ktorú nemecký neurológ Eckart Altenmüller považuje za vrcholný výkon ľudskej ruky. Cvičenie síce robí majstra, ako vraví nemecké porekadlo, ale čoho je veľa, toho je príliš. Môže sa to skončiť aj fokálnou dystóniou, teda chronickým kŕčom buď prstov, alebo pier, a prekazením inak skvelej kariéry. Vrcholným umením je prstoklad klavírneho virtuóza. Vyžaduje trénovať až 16 hodín denne, zapája 39 svalov na ruke. Rýchlosť prstov klavírneho génia Vladimira Horovitza bola 13 úderov za sekundu. Jeho maximálna nepresnosť v rytme neprekročila 3 milisekundy.

Berlínsky profesor Hans Günther Bastian sledoval vývoj žiakov na základnej škole, ktorí sa šesť rokov učili hrať na hudobný nástroj. Už po štyroch rokoch zistil, že hudobne vzdelané deti sú vo výhode. Viacero z nich sa dostalo na gymnáziá, mali zreteľne lepšie matematické a logické uvažovanie a lepšie sa prispôsobovali spoločnosti, aj keď pochádzali zo sociálne slabšieho a prisťahovaleckého prostredia. Bastianova štúdia potvrdila, že všetky deti sú hudobne vzdelávateľné a zdôraznila, že s rozvojom hudobného cítenia by sa malo začínať čo najskôr. Len tak sa dosiahne vo výchove čo najväčšieho rozvoja inteligenčného potenciálu. Už po 30 minútach hry sa totiž zväčšujú časti mozgovej kôry zodpovedné za riadenie pohybu rúk a z dlhodobej perspektívy sa zvyšuje aj počet nervových buniek v sluchovom centre. Vďaka nepretržitej koordinácii činnosti oboch rúk sa dokonca užšie prepojí spolupráca oboch mozgových hemisfér.

Tým sa, určite aj bez vedeckého zdôvodnenia, riadia spoločenstvá, ktoré dajú hudobnú hračku do rúk už dvojmesačnému bábätku. A keď život spoločenstva sprevádza na každom kroku hudba, ako trojročné dieťa už vie zahrať väčšinu počutých skladieb. To len dokazuje dôležitosť zvukových hier vo vývoji malých detí. Od piateho či šiesteho roka života už deti môžu mať problémy s presným zopakovaním melódie. Aj preto sa odporúča v tomto ranom období začať s výučbou cudzieho jazyka – a najlepšie v sprievode hudby.

O tom, ako vnímajú hudbu zvieratá, vieme iba málo – a od dôb Darwinovej teórie, že hudba je iba spôsob, ako prilákať samičku, sme veľmi nepokročili. Dohadujeme sa, že počúvaním správnej hudby kravy nadoja viacej mlieka, registrujeme, že psy sa radi pridajú k hudobnej produkcii zavýjaním, mačky pozorne načúvajú, spievajú veľryby aj delfíny, a to dokonca aj samec samičke pri dojčení. Ale žiaden zvierací druh dosiaľ neprejavil inteligenciu na inštrumentálnu hudbu. Vie sa len to, že osem tónov oktávy znie dobre nielen ľuďom, ale aj opiciam. No dve rovnaké melódie v inej tónine už zvieratá vnímajú ako dve odlišné skladby. A pýtate sa, prečo si vtáci spevom označujú právo na samičku a teritórium najhlasnejšie ráno? Lebo s hladovým žalúdkom im to najlepšie rezonuje. Hudba je našou súčasťou, máme ju v génoch, ale stále pre nás ostáva záhadnejšou ako vesmírne čierne diery. No, aj keď jej až toľko nerozumieme, hlavne, že si ju dokážeme užiť.

Zdroje:
www.fi.muni.cz, casopis.mensa.cz

text: ada jung | foto: palo čejka

Hudobný nástroj si nosíme stále so sebou – je to naše telo.

NIE SME HORŠÍ OD BÁBÄTIEK

MÁTE HUDOBNÝ HLUCH?

Keďže každá vec má svoj protipól, aj hudobný sluch má hudobný hluch. Verí tomu veľa ľudí. Až priveľa. A tak sa im, biblicky povedané, deje podľa ich viery.

Bez hudby vraj niet plného duševného života a v duši sú vraj oblasti, ktoré osvieti len hudba. Som presvedčená, že tento výrok klasika je pravda, ale zároveň voči mnohým veľmi krutá. Voči ľuďom postihnutým hudobným hluchom.

Hudba im veľa nehovorí a pokojne žijú svoj život bez nej. Sú často inak nadaní a predsa im chýba hudobná inteligencia – ich posluchové schopnosti môžu byť nulové, rytmus necítia, výška, sila, dĺžka či farba tónu im nič nevraví a hudobný nástroj nikdy nedržali v rukách...

Naozaj nemajú šancu? Ale majú! Hudobný hluch je totiž jeden z najkrutejších omylov „modernej" doby.

Prekrásna genetika

Keďže v tejto modernej dobe musíme mať všetko „vedecky" potvrdené, aj to, čo bolo mnohým a mnohým generáciám (ba civilizáciám) jasné a samozrejmé, tu je trochu z tej všemocnej vedy.

Americkí vedci univerzity vo Wisconnsine prišli s tým, že bábätká majú absolútny hudobný sluch! Prvé mesiace života dokážu presne rozlíšiť jednotlivé tóny. Neviem si síce predstaviť, ako to vedci mohli overiť, ale vraj keď im zahrali dlhšie úseky notového záznamu, boli schopné rozoznať aj veľmi drobné zmeny. Vedci sa domnievajú, že absolútny hudobný sluch pomáha malým deťom naučiť sa hovoriť,

„Všetky bábätká majú absolútny hudobný sluch."

ale väčšina ľudí túto schopnosť postupom času stráca, takže napokon je u dospelých veľmi zriedkavým javom. Toto tvrdenie vyvracia doterajšie presvedčenie, že tak hudobný sluch ako aj hudobný hluch sú geneticky dané. Čiže ešte raz: geneticky daný je jedine absolútny hudobný sluch!

Pre mňa to znamená niečo krásne – že raz príde doba, keď nám všetkým absolútny hudobný sluch zostane. A záleží to len na nás. Viete si to predstaviť? Všetci rozoznáme melódie aj výšku zaspievaného alebo zahraného tónu. A aj vysloveného tónu – veď aj ľudia rozprávajú v určitom rozsahu tónov. S absolútnym sluchom sa potom reč môže zmeniť na hudbu.

Spievajte svojím telom

Spievali ste niekedy tón óm? Jeden z cvikov jogy, ktorý ma naučil kedysi môj indický učiteľ, dokáže skvele rozvíjať schopnosť vnímať tóny a aj ich vydávať. A je to pomerne jednoduché. Len sa musíte sústrediť a posúvať znenie tohto tónu zhora nadol po všetkých čakrách, alebo ak chcete – po chrbtici a potom ho postupne nechať znieť v každej časti tela.

Najprv môžete mať problém s dychom, ale keď sa naučíte udržať v sebe dosť vzduchu a vpúšťať ho pomaly do zvuku óm, o chvíľu zistíte, že dokážete najprv meniť intenzitu zvuku, potom výšku a farbu tónu. Až napokon, keď sa natoľko uvoľníte, že toto cvičenie už nebude pre vás námahou, budete počuť, že každá časť tela má iný tón a vy ho jednoducho dokážete zahrať vlastným hrdlom. Skúste sa len započúvať sami do seba a postupne okrem základných tónov budete počuť aj harmonické „tóny nad tónmi" – alikvoty. Tibetskí mnísi tvrdia, že ich spieva každý, ale nie každý ich aj počuje. Ak ich teda začnete počuť, máte vyhraté. Sú tým, čím sú v svetelnom spektre jednotlivé farby: sú bielym svetlom – hudbou.

Pre tibetských mníchov je takýto harmonický spev nezávislou disciplínou meditatívnej hudby. Ale ovládajú ju aj mnísi spievajúci gregoriánsky chorál!

Návrat k sebe samému

Človek, ktorý spieva harmonické tóny, sa postupne zmení. Pretože vibrácie harmonických tónov nás liečia – pri počúvaní a ešte viac pri ich spievaní. Funguje to na všetkých úrovniach a výsledkom je zmena života k lepšiemu. Keď totiž nechávate znieť harmonické tóny celým svojím ja, nie je to len dychové cvičenie, ale aj zvukovo-vibračná masáž spodných častí mozgu, uvoľnenie hlasiviek, dodávanie telu chýbajúcich, či ladenie nevyladených, frekvencií. A hlavne – je to návrat k sebe samému pomocou vlastného hlasu.

Zabudnite preto na hudobný hluch! Všetko, celé stvorenie spieva. Teda aj my všetci vieme spievať, len sme rozladení. Jediný spôsob, ako naladiť a rozozvučať samého seba je začať hrať na svoj vlastný hudobný nástroj, na svoje telo. Správne znieť mysľou i telom znamená byť zdravý a pravdivý.

AKO PREDÍSŤ HUDOBNÉMU HLUCHU

Vyzerá to tak jednoducho! Predstavte si, že by naši rodičia hovorili nám a my zasa našim deťom okrem toho, že píšťalka má žltú farbu aj to, že keď na ňu zapískajú, vydajú tón C. Ako deti sa totiž okamžite nevedome naučíme rozoznávať melódiu reči (napríklad matkinej), pretože sa nemení. Rozoznávať výšku tónu sa však musíme naučiť vedome, a potom absolútny sluch nemusíme stratiť. Jednoducho sa postaráme o to, aby sa určité prepojenia v mozgu nevytratili!

text: juraj kušnierik | foto: archív festivalu bažant pohoda

Susana Baca spieva sambu, bossa novu a iné latinské rytmy.

HNEV A FANTASMAGORICKÁ HRAVOSŤ „ŽENSKEJ" HUDBY

ROCKERKY A POPERKY

Niektoré sú ako šmirgľový papier. Škriabu, pichajú, znepokojujú. Iné len zašepkajú a vy cítite svrbenie v žalúdku a zimomriavky na chrbte. Sila je v ich zdanlivej krehkosti.

Sedíme so Sandrou, šéfredaktorkou NOTA BENE v redakcii .týždňa a rozprávame sa o letnom, hudobnom vydaní časopisu. „Chýba nám tam niečo o ženách," hovorí Sandra a ja sa hneď podujmem, že niečo o ženách v rocku a pope napíšem. Robím to rád. Obraz súčasnej popovej scény (jej zaujímavejšej, nepresne povedané, „alternatívnej" časti) by bol totiž bez žien trestuhodne neúplný. Speváčky, hudobníčky, raperky a dídžejky ako keby kládli prízvuk na inú dobu, akoby v hudbe nachádzali a zdôrazňovali iné veci než ich mužskí spoluhráči a kamaráti. Nakoniec, už starý Hemingway správne odtušil, že „muži bez žien sú vhodní akurát pre armádu".

A ešte letné festivaly: na tie najdôležitejšie (Pohoda, Sziget, Colours of Ostrava a Grape) prídu tento rok dámy ako Amy Winehouse (ak sa nebude musieť vrátiť na protialkoholické liečenie), Beth Gibbons (Portishead), Santigold, Andreya Triana, Marina Diamandis (Marina and the Diamonds), Lou Rhodes (Lamb), La Roux, Skin (Skunk Anansie), Joan As Police Woman, M.I.A., Mica Levi (Micachu and the Shapes), Imogen Heap, ale aj ich domáce kolegyne Ria a Radmila (YouCoco), Slivka (Puding pani Elvisovej), Markéta (Midi lidi), Shina (Longital) alebo Lucia (Živé kvety).

A to sú len speváčky. Okrem toho budeme v lete na Slovensku a v blízkom okolí vidieť a počuť bubeníčky, basgitaristky, gitaristky a dídžejky. Niektoré budú hrať tvrdý rock, iné akustické etno či tanečnú eletroniku. Bez ohľadu na štýl,

„Najprv sa ich bojíte, no vzápätí si ich zamilujete."

dievčatá prinášajú do hudby – ako to len nazvať? Ženskosť. Ich hra na gitarách či klávesoch je väčšinou ľahšia, hravejšia, ich sample a bíty bývajú priamejšie, akoby vyrastajúce z väčšej hĺbky než u mužských kolegov. Ak pôjdete na Pohodu, všimnite si bubeníčku Agnes Loveckú zo Živých kvetov, gitaristku Zsuzsi Vermes z kapely Gwerkova alebo basgitaristku kapely Paris Suit Yourself Marie Boye, ak zájdete do Piešťan na Grape, choďte sa pozrieť na dievčenské duo YouCoco a počúvajte Shininu basgitaru v kapele Longital a dáte mi za pravdu.

Spievajúce dievčatá a ženy som si dovolil rozdeliť do troch skupín. Každej som dal patrónku z histórie, v každej spomínam niekoľko dám zo zahraničia aj z domova, pričom v jednom aj druhom prípade je podmienkou, že vystúpia na niektorom z tohtoročných letných festivalov.

Billie: Good morning, heartache

Billie Holiday (1915–1959) bola prvou „pesničkárkou", teda speváčkou, ktorá si väčšinu pesničiek sama napísala. Ale nejde len o to: Billie vedela presne o čom spieva a nikdy to nebolo „len tak". Keď svojim ležérnym hlasom spieva „Good morning heartache, please, sit down," tak človeka naplní krása spojená s hlbokým smútkom. Billie Holiday vyrastala v totálne nefunkčnej rodine, už ako štrnásťročná pôsobila v bordeli, kde „pracovala" jej matka. Tam začala aj spievať. Hoci sa stala hviezdou, celý život bola „postavou k podpírání" (ako zo známeho Juráčkovho filmu), zápasiacou so svojimi démonmi. To všetko v jej piesňach – hlavne v tých, ktoré nahrala so saxofonistom Lesterom Youngom – počuť. Hlas s jemným vibratom, ktorý akoby neustále hrozil

tým, že sa zlomí, no pritom je pevnejší než kamenná hora, spev stále rytmicky o kúsok za hudobníkmi, čím sa dosahuje neuveriteľná intimita. „Všetko, o čom spievam, som prežila," hovorí Billie v krátkej úvahe o blues, ktorú možno nájsť na YouTube.

Billie Holiday je „patrónka" všetkých pesničkárok (nikdy nie len speváčok, vždy sú to aj autorky toho, čo spievajú), ktorých sila je v ich zdanlivej krehkosti. Napríklad Amy Winehouse, táto vychudnutá slečna s vysokými účesmi a potetovanými ramenami, ktorá sa dlhodobo pohybuje medzi pódiami veľkých festivalov a protialkoholickými liečebňami. Keď spieva o tom, že už nepôjde naspäť (do liečebne), keď tvrdí, že nie je už dobrá na nič a samú seba presviedča, že slzy uschnú a zase bude všetko dobre, tak jej úplne veríte.

Podobne Marie Fisker, dánska pesničkárka, ktorá bola prvou potvrdenou účinkujúcou tohtoročnej Pohody: spieva tmavé pesničky krásnym, jemne zatiahnutým hlasom a sprevádza sa pri tom na elektrickej gitare. Stačí počuť pár taktov a cítite, aké to je všetko skutočné. Alebo Rachel Davies, speváčka skupiny Esben and the Witch, anglického objavu sezóny. Je to goticky zatemnené, chvíľami to pripomína hudbu z nórskeho hororu, ale Rachelin posmutnelý spev reže ako dobre nabrúsený skalpel v ruke skúseného chirurga: presne a hoci bolestne, nakoniec vždy liečivo.

Ella: Take the „A" Train

Ella Fitzgerald (1917 – 1996) tiež pochádzala zo zložitých pomerov. Keď mala 13 rokov, zomrela jej matka, žila s tetou, ktorá pracovala v mafiánskom bordeli. Na základe súdneho rozhodnutia bola umiestnená do sirotinca, nejaký čas strávila v dievčenskej škole, z ktorej však ušla a žila ako bezdomovkyňa. Všetko sa zmenilo, keď ako 17-ročná vyhrala súťaž amatérskych speváckov v newyorskom divadle Apollo. Tam sa – pomaly a nenápadne – začala jej hviezdna kariéra.

Ella bola speváčka s obdivuhodným hlasom a neuveriteľnou muzikalitou. Aj náročné kompozície Dukea Ellingtona dokázala spievať s ľahkosťou, pričom okrem samotného spevu mala obrovskú šoumenskú charizmu. Ak Billie Holiday bola speváčkou noci a samoty (hoci mala prezývku „Lady Day"), Ella Fitzgerald bola muzikantkou slnka a radosti. Spievala džez, no bola to vskutku nádherná popová diva.

Keď hovoríme o „pope" , nemáme na mysli bezduché produkcie superhviezdičiek ani výkony hviezd kantilénového soc-popu. Ide nám o speváčky so silným hlasom, ktoré svojim spevom, okrem iného, aj zabávajú.

Napríklad speváčky M.I.A. alebo Santigold, ktoré uvidíme na Pohode. Hoci ich piesne hraničia s hiphopom, sú to speváčky s veľkým S, ktorých koncerty sú bez ustúpenia z umeleckých kritérií vždy aj veľkou šou. Alebo Andreya Triana, ktorá nedávno krásne spievala v bratislavskom MMC a vystúpi aj na festivale Colours of Ostrava, či syntipopová hviezda La Roux, ktorá bude do tanca aj na počúvanie spievať na Szigete. Upozorniť treba aj na juhoameričanky Susana Baca (Pohoda) či Luisu Maita (Colours). Obidve spievajú sambu, bossa novu a iné latinské rytmy, obidve spievajú nádherne. Veľkou speváčkou je aj Ofri Brin z Izraela, či Florrie z Anglicka, ktoré zaspievajú na Pohode. A nakoniec aj Slivka z Pudingu pani Elvisovej či Marina z kapely Marina and the Diamonds, ktoré uvidíme na festivale Grape.

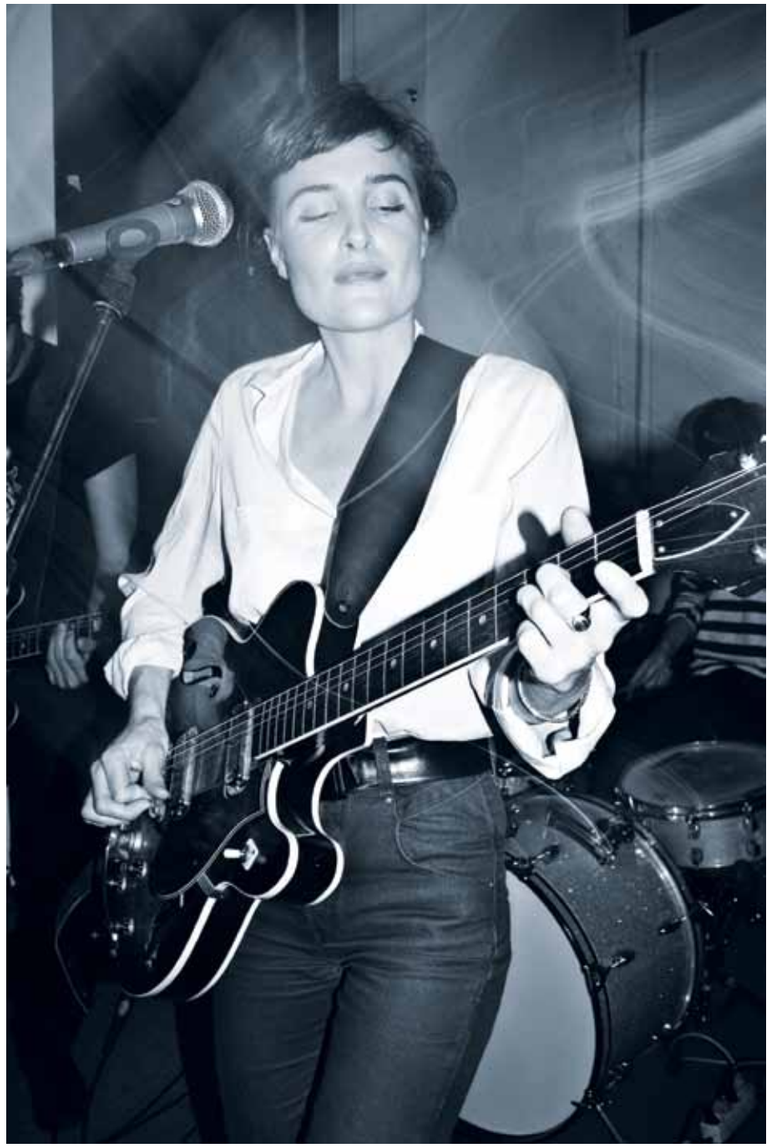

Marie Fisker spieva tmavé pesničky krásnym, jemne zatiahnutým hlasom.

Patti: People Have the Power

Nakoniec som si nechal rockerky. Dievčatá s drsným hlasom a ostro rezanými názormi. Jedna z prvých rockeriek bola Janis Joplin (1943 – 1970), mimoriadne talentované excentrické dievča s hlasom, ktorý znie ako pohladenie šmirgľovým papierom. Škrabe, pichá, znepokojuje, je v ňom láska aj sebadeštruktívna vášeň. Ikonickou rockerkou je však Patti Smith. Spája sa v nej skoro všetko: rockerská tvrdosť, šikovnosť ulicou vychovanej intelektuálky, beatnická poézia a k tomu stále viac múdrosti zrelej, manhattanským vetrom ošľahanej ženy. Patti Smith hrala na Pohode pred dvomi rokmi a bol to veľký zážitok – pamätám si, že pod veľkým Bažant stejdžom skákal aj Nils-Petter Molvaer, sofistikovaný džezmen z Dánska, ktorý hral neskôr večer jednom z menších pódií.

Skupina Lamb: Lou píše texty a spieva, Andy robí hudbu.

Ani toto leto nebude na festivaloch o rockerky núdza. Začnime pre zmenu doma. Piešťanské dievčenské duo YouCoco (gitara, bicie) hrá tak ostro, ako sa len dá, a pritom je to nádherne ženské. O hlase Lucie Piussi sa v anonymných diskusných fórach vedú nekonečné spory: jedni hovoria, že nevie spievať, iní ju bránia. Živé kvety sú však aj vďaka okamžite rozpoznateľnému Luciinmu spevu (ale nielen preto) jednou z najlepších živých kapiel, aké dnes na Slovensku hrávajú. Rockerky prídu aj z veľkého sveta. Na Sziget príde napríklad skupina Skunk Anansie, ktorej frontwoman Skin dáva do svojho spevu toľko vášne a hnevu, že sa z toho stáva samostatná estetická kategória. Kapela Paris Suit Yourself (vystúpia na Pohode) s basgitaristkou a speváčkou Marie Boye pridáva k hnevu ešte akúsi zvláštnu fantasmagorickú hravosť, vďaka ktorej sa ich najprv bojíte, no vzápätí si ich zamilujete. A ešte Dominique Young Unique, ktorá príde do Trenčína z Floridy. Nie je to rockerka, ale raperka, vášne však má v sebe viac ako priemerná punková úderka. Ak teda pôjdete na niektorý z festivalov na Slovensku a v blízkom zahraničí, talentovaným rockerkám a poperkám sa nevyhnete. A to je dobre. Veď aké by to bolo bez nich?

autor je zástupca šéfredaktora časopisu .týždeň

BETH A LOU

Dve speváčky, ktoré tento rok vystúpia na Pohode si zaslúžia zvláštny text: Beth Gibbons a Lou Rhodes.

Tieto dve dámy toho majú veľa spoločného: obidve sú Angličanky, obidve spievajú hlavne do samplov a bítov, obidve si píšu vlastné texty, obidve spievajú v kapelách, ktoré vznikli v polovici deväťdesiatych rokov minulého storočia, obidve pôsobia okrem svojich domácich kapiel aj v iných hudobných projektoch, obidve sú pozoruhodné umelecké osobnosti.

Beth Gibbons je speváčkou bristolskej skupiny Portishead. Je to jedna z tých speváčok (nie je ich veľa), ktorých samotná prítomnosť na pódiu – ešte predtým než začnú spievať – dáva hudbe ďalší rozmer. Stačí, keď stojí opretá o mikrofón zahľadená kdesi dolu, pod praktikáble a hlavou kýva do rytmu. Počúvate sample, bíty (a niekedy aj gitary) Geoffa Barrowa a Adriana Utleyho a čakáte. Potom Beth začne spievať a ide to z tých hĺbok, do ktorých sa tak uprene dívala. Šepká a ani neviete, kedy sa jej hlas zdvihne do zvláštne zakrútených melódií, pri ktorých cítite svrbenie v žalúdku a zimomriavky na chrbte. Každé slovo, každý tón prichádza zvnútra a dovnútra aj preniká. Beth Gibbons je speváčka pravdivého výrazu. Nešokuje intonačnými cvičeniami, jej hlas má ďaleko od belcanta. To, čo spieva, je väčšinou smutné, nikdy však nie melancholické ani patetické.

Skupina Lamb pozostáva len z dvoch stálych členov: okrem speváčky Lou Rhodes je v nej len elektronický producent Andy Barlow (na koncertoch sa k nim pridávajú dvaja-traja ďalší hudobníci). Andy vytvára hudbu, Lou píše texty a spieva. Jej hlas je niekedy až detsky krehký. Nie sú v ňom žiadne vibráta, len rovné, čisté tóny. Nič, čím by si Lou vynucovala pozornosť. Len spieva čisté slová, čistým hlasom.

Lamb medzi rokmi 1996 a 2003 nahrali štyri albumy a dali si pauzu. Andy produkoval hudbu iným muzikantom, Lou spievala svoje pesničky len sama s gitarou, prípadne s akustickou kapelou. Tak vystúpila aj dvakrát na Pohode, kde sa jej veľmi páčilo (nám sa zase páčil jej spev). Preto keď s Andym začali znovu spolu hrávať, radi využili pozvanie Miša Kaščáka a na Pohodu sa vrátili (mali tam hrať už pred dvomi rokmi, boli už na trenčianskom letisku, ale zo známych príčin už hrať nestihli). V máji vydali nový album (má prostý názov „5") a do Trenčína prichádzajú znova.

text: sandra tordová | ilustrácia: klaus lempelman

HISTORICKY PRVÁ ZVUKOVÁ NAHRÁVKA

ZABUDNUTÝ SVIT MESIACA

90 percent hudby, ktorú dnes počúvame, je zo záznamu. Vytiahnite z uší iPody, stíšte rádiá a pozrite, ako to všetko začalo.

Za prvú nahrávku ľudského hlasu bola dlho považovaná detská veršovačka „Mary had a little lamb" (Mary má malú ovečku) z roku 1877. Američan Thomas Edison sa vďaka tomu stal národnou celebritou a jeho fonograf sa takmer 150 rokov vyhrieval na piedestáli prvenstva. Nič proti ovečkám, ale predsa len romantickejším prínosom do histórie bola nedávno znovuobjavená pieseň „Au Clair de la Lune" (Vo svite mesiaca). Nahrávku zaznamenal v roku 1860, teda takmer o dve desaťročia skôr ako Edison, francúzsky sadzač a knihovník Edouard-Leon Scott de Martinville na prístroji zvanom fonautograf. Históriou nehanebne zabudnutý Scott mal voči Američanom do konca života pocit horkosti: „Parížania, nenechajte si vziať svoju slávu," vyzýval vo svojej autobiografii ešte rok pred smrťou. Paradoxne to boli práve americkí vedci z univerzity v Berkley, ktorí prvýkrát v roku 2008 zverejnili Scottov zvukový záznam ako historicky prvú dochovanú nahrávku ľudského hlasu. A svet uznal otcovstvo Leon Scotta. Ten chcel vybudovať čosi ako umelé ucho. Hľadal spôsob, ako dostať hovorené slovo čo najefektívnejšie na papier. Nie tak dávno predtým, ako vynašiel fonautograf, Scott napísal História stenografie. Fonautograf na rozdiel od Edisonovho fonografu nikdy nemal ambíciu prehrávať zvukové záznamy. Jeho účelom bolo zachytiť zvuk v grafickej podobe. Zariadenie, ktoré slúžilo hlavne na štúdium jazyka, sa skladalo z lievika a membrány prepojenej s ihlou, ktorá zvukové vibrácie prenášala na začiernený papier obmotaný okolo valca. Ako sa ale vedcom podarilo dostať z kúska papiera reálny zvuk ľudského hlasu? Fonautogramy opticky zoskenovali a zdigitalizovali prostredníctvom počítača. „Ako historika, ktorý sa denne zaoberá zvukovými nahrávkami ma len tak niečo nedostane. Ale keď som počul skladbu, ktorú nahrali vo Francúzsku pred 150 rokmi, dávno pred Americkou občianskou vojnou, bol som omráčený akoby mi spieval sám duch," konštatuje Patrick Feaster z Univerzity v Indiane.

„Kus papiera skrýval zvuk ľudského hlasu."

Najstaršiu dochovanú nahrávku ľudského hlasu si môžete vypočuť na www.firstsounds.org/sounds/scott.php. Na stránke nájdete viac verzií. Prvá zdigitalizovaná nahrávka obsahuje desaťsekundovú sekvenciu, v ktorej nežný ženský hlások hlaholí francúzsku pieseň o lune a pierotovi, ktorý jej odpovedá. Postupným očisťovaním záznamu sa v novšej verzii upravila aj rýchlosť záznamu na pôvodnú. Prekvapivo sa v nej namiesto rezkého ženského altu objavuje mužský, pravdepodobne Scottov, pomalý huhňavý spev.

Okrem spomínanej piesne na stránke nájdete aj historicky prvú nespievanú nahrávku ľudského hlasu, ktorá patrí samotnému autorovi fonautografu. Suchárskym vedcom sa pri jej dešifrovaní nedá uprieť obrovská dávka predstavivosti. Desaťsekundová nahrávka z drámy Aminta od Torquato Tassa pripomína viac ako reč bzukot dobre živenej mäsiarky. Túto reč v taliančine nahral Scott pre lekára Henri Victora Regnaulta v máji 1860 ako podklad na štúdium tonického prízvuku. V nahrávke sa objavila chyba. Scott pripísal na nahrávku do poznámky svoj omyl, čím autorizoval svoj hlas. Klebety, že Scott počas svojej návštevy USA na fonautograf nahral Abrahama Lincolna, historici považujú za mýtus.

„Príde raz deň, keď dokážeme zachytiť hudbu priamo z pier speváka a zanecháme tak nesmrteľnú stopu prchavej melódie, ktorú myseľ sama od seba neprivolá späť? Dokážeme raz znovu vyvolať náhlu inšpiráciu spisovateľa, ktorá sa zjaví uprostred noci a ktorej rýchlosti zápis pera nepostačí?" pýta sa Scott vo svojom diele Princíp fonautografie. „Verím, že áno. Princíp už máme," sám si odpovedá.

Tieto dni prišli oveľa rýchlejšie, ako by sa Scottovi zdalo. Tak keď si opäť nasadíte do uší slúchadlá, vypeckujete autorádiá a začnete si odpaľovať ušné bubienky, spomeňte si, že za to vďačíte aj tvrdohlavému starému Edouard-Leon Scottovi.

Zdroje: www.npr.org, www.wikipedia.org, www.fuxon.sk

text: marcela glevická | foto: boris németh

SPRIEVODCA FESTIVALMI PO SLOVENSKU A OKOLÍ

FESTIVALY NA CELÉ LETO

Plánujete toto leto zažiť aspoň jeden hudobný festival? NOTA BENE pre vás pripravilo prehľad letných hudobných festivaov s dátumom a miestom ich konania. Komentáre k festivalom sú od Petra Bálika – gitaristu skupiny Živé kvety.

Topfest

1. – 2. júla 2011
Nové Mesto nad Váhom
Cena: 18 – 50 eur
www.topfest.sk

„Topfest je po Pohode možno druhým najväčším festivalom na Slovensku. Aj tento rok sa popozeral po svete a slovenským metalistom prinesie darček v podobe britskej metalovej legendy Saxon, punkáčom zas nadelí amerických Sum 41," komentuje zostavu festivalu Peter Bálik. Priaznivci tanečnej scény môžu očakávať mená ako ATB, Chicane, Above & Beyond či Tom Craft, vypočuť si môžete aj „lesných mužov" Korpiklaani z Fínska.

Toto je Hip Hop

1. – 2. júla 2011
Letisko Piešťany
Cena: 22 eur
www.totojehiphop.sk

Tento rok sa festival presťahoval z Hornej Stredy na Letisko Piešťany. Hviezdou festivalu bude legenda hip hopu ICE CUBE, z Českej republiky možno očakávať rapera INDY z formácie INDY & WICH, Prago Union alebo Pio Squad. „Ice Cube je americká hiphopová legenda a občasný herec, bez jeho prínosu by rap nevyzeral tak, ako ho poznáme dnes."

Dobrý Festival

2. – 3. júla 2011
Deľna, Prešov
Cena dvojdňovej permanentky: 19 eur
www.dobryfestival.sk

Na Dobrom festivale vystúpi anglická rocková skupina Skunk Anansie, London Electricity, MC Wrec, Cyantific. Zo Slovenska Komajota, Horkýže slíže, IMT Smile, z Českej republiky napríklad Alkehol.

Bažant Pohoda

7. – 9. júla 2011
letisko Trenčín
Cena permanentky na 3 dni: 89 eur
www.pohodafestival.sk

Bažant Pohoda je festival pre ľudí dobrej vôle. Snaží sa byť viac ako len hudobné podujatie, priestor dostávajú aj ďalšie formy umenia, ale i neziskové organizácie s jednoduchým cieľom: aby sa na Pohode ľudia cítili naozaj „v pohode". Lákadlom nemajú byť len známe mená, ale celé zloženie programu. Pre niekoho môže byť hviezdou Portishead, pre iného Islet. Výnimočné bude baletné predstavenie Nederlands Dance Theatre, ktoré je považované za absolútnu svetovú špičku a na festivaloch bežne nehráva. „Trenčianska Pohoda je jednoducho najlepší slovenský festival a to nielen kvôli hudbe, ale preto, že v areáli vojenského letiska na tri dni vyrastie akési lepšie Slovensko," myslí si Bálik.

Orange Joj Music summer 2011 – Domaša

8. – 9. júla 2011
Domaša
Cena: 17,90 eur
www.domasafest.sk

„Pre tých, ktorí počúvajú slovenské komerčné rádiá a pohmkávajú si všetky slovenské hity je Domašafest ideálnym hudobným festivalom. Program ešte nie známy, no vie sa, že tam vystúpi IMT Smile, Polemic, Richard Müller alebo český Divokej Bill," opisuje Bálik.

Vrbovské vetry

11. – 16. júla 2011
Dom kultúry a futbalový štadión vo Vrbovom
Cena: od 12 eur
www.vrbovskevetry.sk

„Vrbovské vetry sú špeciálny festival. Nielen preto, že ho robí dvojica speváko (Braňo Jobus a Whisky), ale aj vďaka výstrednému programu, ktorého súčasťou sú aj preteky Formule nula alebo špeciálneho vystúpeniu Chiki liki-tua, ktorí raz do roka a výhradne na tejto akcii predvedú svoje nesmrteľné projekty,"

myslí si Bálik. Tento rok prídu tiež Bez Ladu a skladu, Slobodná Európa, Laura a jej tygři, Dubioza Kolektiv, Slniečko alebo Hudba z Marsu.

Punkáči deťom

21. – 24. júla 2011
autocamp Lodenica, Piešťany
Cena: 21 eur
www.punkacidetom.sk

Festival Punkáči deťom je najväčší punkový festival na Slovensku a zároveň je aj benefičný. Každý rok na ňom vystupujú kapely z celého sveta bez nároku na honorár a výťažok zo vstupného po odrátaní nákladov potom putuje detskej nadácii Pomoc deťom v ohrození. Tento rok sa uskutoční už 4. ročník festivalu. Na dvoch pódiách vystúpi 63 kapiel z celého sveta. Tak ako aj po minulé roky, každý môže prispieť na dobrú vec tým, že sa príde zabaviť. Lákadlom je určite aj hudobný program, kde vystúpi mnoho legendárnych kapiel z celého sveta. Okrem hudobného programu sa môžu návštevníci tešiť aj na sprievodný program ako premietanie filmov, prednášky, súťaže, fun zónu, divadlá a atrakcie. „Možno niektorí punkeri razia slogan No Future, no koncom júla ukážu, že im ostatní nie sú ľahostajní. Festival, ktorý je výhradne prehliadkou slovenských, českých a zahraničných punkových skupín, zbiera peniaze na pomoc deťom. Pekná myšlienka," komentuje Bálik.

Dunafest

22. – 23. júla 2011
Dunajská Streda
Cena permanentky: 20 eur
www.dunafest.sk

Dunafest je festival porozumenia, kde účinkujú výhradne popredné slovenské a maďarské skupiny. Tento rok z našich skupín Desmod, Tublatanka, Arzen, Polemic, Horkýže Slíže a iní.

Žákovic open

22. – 23. júla 2011
Trenčianske Bohuslavice
Cena: 19 eur
www.zakovicopen.sk

Ako hovorí Bálik, festival bol kedysi miniakciou, kde sa stretávali kamaráti a skupiny združené okolo kapely Hex. Postupne prerástol do jedného z najlepších slovenských festivalov, ktorý bude tento rok hostiť prvé veľké zahraničné meno. Je ním americká hiphopová formácia Arested Development. Na festival príde kapela exkluzívne predstaviť svoj najnovší album Strong. Zážitkom bude aj koncert multikultúrnej kapely United Flavour, ktorej členovia pochádzajú z troch rôznych svetadielov a hlásajú jednotu napriek rozdielnym koreňom. Na bezkonkurenčných hudobných nástrojoch prídu zahrať Vrbovskí víťazi, nebudú chýbať Longital, Puding Pani Elvisovej či skupina Hex.

Easthetic Festival

5. – 6. augusta 2011
Zemplínska Šírava
Cena: od 9,90 eur
www.easthetic.sk

Easthetic festival je malým, doslova rodinným podujatím, na ktorom si prídu na svoje nielen milovníci dobrej hudby. Ponúka niečo aj pre ľudí zaujímajúcich sa o street-art, literatúru, divadlo či film. Tento rok budú na Eastheticu hudobné vystúpenia interpretov zo 7 krajín, zo zahraničných napríklad Dubioza Kolektiv z Bosny, Kamp! z Poľska, Janski Beeeats z Francúzska či Midi Lidi z Česka. Z domácich kapiel to budú napríklad Para, The Uniques, Vetroplach, Vidiek, Puding pani Elvisovej či Moja reč.

Červeník

5. – 7.august 2011
Červeník
Cena permanentky: 18 eur
www.festivalcervenik.sk

Festival v malej hudobníckej obci pri Hlohovci svojou atmosférou láka publikum bez rozdielu veku už 46 rokov. Tento rok ako hlavný „pútač" festivalu vystúpi spoluzakladateľ anglickej glamrockovej skupiny Smokie Chris Norman, známy najmä vďaka sólovému hitu Midnight Lady.

Rock pod kameňom

12. – 13. augusta 2011
Sninské Rybníky
Cena: od 18 eur
www.rockpodkamenom.sk

Melodický metal bude mať svoje zastúpenie v podaní fínskej kapely Sonata Arctica, z prestížnych európskych festivalov si do Sniny odskočia aj nemecký Guano Apes. Rovnako ako vlani plánuje zážitok z hudby pripraviť majster paličiek Mike Terrana. Premiéru bude mať aj Marta Jandová s kapelou Die Happy či česká festivalová hviezda Divokej Bill.

Grape festival

12. – 13. augusta 2011
Letisko Piešťany
Cena: od 29 eur
www.grapefestival.sk

Piešťanský Grape festival má pred sebou iba druhý ročník a už sa môže pýšiť zaujímavými menami zahraničnej alternatívnej scény, predovšetkým z Anglicka. Vypočuť si môžete napríklad Hurts, The Wombats, The Sounds, Marina and The Diamonds, B-Complex, Billy Barman.

Terchovský budzogáň

12. – 14. augusta 2011
Amfiteáter nad Bôrami, Terchová
Cena: 20 eur
www.budzogan.sk

Jubilejný piaty ročník festivalu prinesie ako vyvrcholenie druhého hracieho dňa festivalu nemeckú kapelu Helloween, ktorá patrí k priekopníkom melodického metalu. Okrem nich pod kopce Malej Fatry organizátori pritiahli Olympic, Desmod, Kabát, dánsku Manticora, HT či Hello Brain. „V amfiteátri nad Bôrami v minulom storočí krepčili výhradne „ľudovkári", no dnes je aj domovom rockového festivalu Terchovský budzogáň. Minulý rok tam na prekvapenie mnohých hrali americkí Offspring, tentoraz ich zastúpi Helloween," dodáva Bálik.

Lodenica

26. – 27. augusta 2011
autocamp Lodenica, Piešťany
Cena: 18 eur
www.lodenica.sk

Country-folkový festival odporúčajú jeho organizátori pre jeho rôznorodosť a skvelú folkovú náladu pre celé rodiny. Najväčším lákadlom bude určite zostava zložená z mien ako Lenka Filipová, Jan a František Nedvědovi, Ivan Mládek a Banjo Band, Čechomor, ale aj nie najtradičnejší hosť v tejto hudobnej zostave – Richard Müller!

Uprising Reggae Festival

26. – 27. augusta 2011
Bratislava – Zlaté piesky
Cena: 21 eur
www.uprising.sk

Festival Uprising má okrem iného aj veľmi obľúbené miesto konania. Každý rok sa koncom augusta na bratislavských Zlatých pieskoch zídu milovníci pozitívnych vibrácií a vytvoria tak nezabudnuteľnú atmosféru. Dobrá hudba, atraktívny program, sprievodné aktivity, šport, umenie a krásne baby – jednoznačný dôvod navštíviť Uprising Reggae Festival. „Uprising je pomenovaný podľa jednej z platní legendárneho Boba Marleyho. Síce neustále zápasí s počasím, no stále sa snaží ponúknuť tú najslnečnejšiu hudbu, spojenú so žánrom reggae a jemu podobnými štýlmi. Najväčšou hviezdou Uprising je tento rok nemecký reggae hudobník Gentleman s kapelou The Evolution," hovorí Bálik. Je to jediná zastávka tejto svetovej reggae hviezdy na Slovensku. Pravé reggae tento rok príde zahrať niekoľko hostí z Jamajky (Capleton, Lutan Fyah, Perfect, Burro Banton).

TIPY na festivaly u „susedov":

Colours of Ostrava

14. – 17. júla 2011
Areál výstaviska Černá louka a okolie Slezsko-ostravského hradu
Cena: od 1.590 Kč (65,87 eur)
www.colours.cz

Do Ostravy zavíta britská Grinderman, Nick Cave a traja kumpáni z The Bad Seeds, najnovší, surový, divoký, autentický projekt legendárneho hudobníka, Youssou N´Dour – najznámejší spevák Afriky, o ktorom Peter Gabriel tvrdí, že má hlas z tekutého zlata, s dvadsať-členným sprievodom na pódiu, postmoderní elektronickí rockeri Apollo 440, Blackfield – projekt Stevena Wilsona, frontmana Purcupine Tree a izraelského speváka Aviv Geffena či krehká írska pesničkárka Lisa Hannigan alebo španielska N.O.H.A. mixujúca drum 'n' bass, nu-jazz i pop. Okrem množstva kapiel možno očakávať divadelné predstavenia, workshopy či besedy.

Eurotrial

19. – 20. augusta 2011
Mikulov
Cena: 550 Kč (22,79 eur)
www.eurotrialog.cz

Podľa organizátorov ide o jeden z najzaujímavejšie dramaturgicky obsadených festivalov. Trvá dva dni, ale sprievodný program ho predĺži o deň. „Zabudnite na popmusic a stredný prúd." Festival založili pred 12 rokmi ľudia okolo skupiny Už jsme doma, aby sa mohli stretávať so svojimi hudobnými kolegami zo Slovenska a Rakúska. Už dávno sa ale neobmedzuje na umelcov zo zakladajúcich troch štátov. Okrem overených mien dáva príležitosť novým tváram a nezabúda na špeciality, ktoré nie je možné inde vidieť ani počuť. Tento rok napríklad jednou z ozdôb programu bude islandské skupina Árstídir. Zo Slovenska príde Hrdza a Hvozd. Vedľa stálic (Visací zámek, Tleskač, Neočekávaný dýchánek, Ahmed má hlad) zahrajú i vychádzajúce hviezdy českej scény Čokovoko alebo skupina Dva. Zo špecialít to buce skupina Dybbuk či Vltava. V Mikulove vystúpi Půlnoc, skupina, ktorú založil Mejla Hlavsa – svoju činnosť obnovila na jeden rok a ide tak o jednu z mála príležitostí ju zažiť. Nebude chýbať prekvapivo obnovená skupina Kopir Rozsywal Bestar, kde hrá polovica skupiny Psí vojáci.

Frequency

18. – 20. august 2011
Green Park St. Pölten
Cena: 120 eur
www.frequency.at

Do Rakúska na tento ročník festivalu zavítajú a na 7 pódiách sa predvedú známe kapely ako rockovometalová Apocalyptica, rockeri z Foo Fighters, ale tiež Reggae chilloutová zostava Seeed, The Chemical Brothers a ďalších 100 interpretov. „Čo sa týka program, rakúsky hudobný festival Frequency má veľmi blízko k našej Pohode. S tým rozdielom, že ponuka je omnoho širšia a možno viac orientovaná na gitarové skupiny," povedal Bálik.

Balatonsound

7. – 10. júla 2011
Balaton – Zamárdi
Cena: od 130 eur
http://sziget.hu/balatonsound

„Budapeštiansky Sziget je najväčším festivalom v Strednej Európe, teda okrem bohatého programu sa pripravte aj na obrovskú festivalovú tlačenicu. Tá totiž nebýva veľmi príjemná. Aj tento rok na dunajskom ostrove na severe Budapešti vystúpi to naj zo súčasnej popovej, rockovej, alternatívnej a worldmusicovej scény," opisuje Bálik. „Keby som mal vybrať, kto je lákadlom festivalu, určite Motörhead, tí sem nechodia často. Ale každý si na festivale nájde niečo podľa vlastného vkusu, pre gurmánov by som vypichol Gogol Bordello :) ," hovorí k zostave maďarského festivalu Laci z kapely Csak Van. „Na kapelu Monster Magnet by som išiel už len kvôli srande. Pred desiatimi rokmi som mal strašne rád ich video-klipy s polonahými babami. Niekedy bývajú aj súčasťou show," dodáva.

Volt Fesztival

29. júna – 2. júla 2011
Sopron
Cena: od 93 eur
http://sziget.hu/volt/programok

„Okrem maďarskej mainstreamovej hudby bude tento rok na festivale aj zopár amerických kapiel, na ktoré sa oplatí ísť pozrieť, určite by som si vybral Primus alebo Moby. Rovnako by som odporučil koncert Parno Graszt, čo je cigánska folková hudba. Na ich koncerte je dobrá nálada zaručená," hovorí Laci.

text: dagmar gurová

CVIČIŤ NA HUDOBNÝCH NÁSTROJOCH ZAKÁZANÉ

ŽENY VÁS (Z)VEDÚ

Česká kapela Ženy neuznávala dokonalú hru na hudobné nástroje. Svojským poňatím hudby vyvolávala v konzervatívnejších poslucháčoch pocit blízky názvu ich jediného albumu: K smrti vylekán. Pôvabnou, bláznivou a večne menlivou hrou slov a zvukov však mnohých očarila.

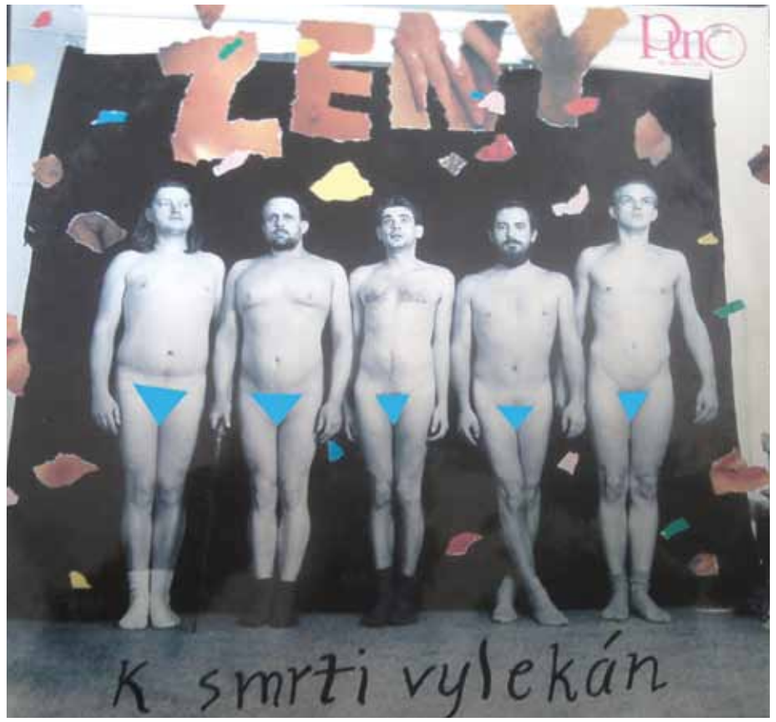

Legendárny obal platne K smrti vylekán. Cenzúrované.

Skupina sa vyznačovala tým, že ženské postavy sa objavovali iba v názvoch koncertných programov *(Ženy svědí)* či skladieb *(Jsou druzi dívky)*. V skutočnosti ju tvorili samí muži. Nápad založiť Ženy skrsol medzi dvoma kamarátmi. Martin „Záchod" Choura a Zdeněk „Hmyzák" Novák cítili, že hrať divadlo im už nestačí. Nadchol ich Hmyzákov preparovaný akordeón a vypravili sa robiť hudbu na pražské Olšanské hřbitovy – ich prvé a s rozlohou vyše 50 hektárov aj najväčšie pódium. V tej dobe mal vraj svoju kapelu každý správny chlapík. Záchod a Hmyzák nevideli dôvod, prečo by mali byť výnimkou. Vôbec ich neodradilo, že nevedeli poriadne hrať na žiaden hudobný nástroj. „Všeobecná nálada bola vyložene kapelová. Každý mal súbor, takže tá chuť prevážila nad tým, že nič nevieme," povedal Hmyzák v seriáli českej televízie Bigbít.

Hudobné diletantstvo sa nesnažili zakrývať ani meniť, spravili si z neho výhodu. Trochu im to narušal tretí člen – klarinetista Jindřich „Hrách" Karásek. Neustále naliehal, aby skúšali. Povrávalo sa, že na svoj nástroj dokonca tajne cvičil, čo bolo v Ženách zakázané. Kapelu však nikdy nestrápnil, na verejnosti vyludzoval tóny dostatočne falošné. Neskôr to už zrejme Ženy neposudzovali tak prísne, pretože pribrali hudobne vzdelaného violončelistu Mareka „Zvířetníka" Lánského či saxofonistu Jaroslava „Jarka" Šveca.

Dadaistická hra

Všelijaké zvuky a pazvuky sa súboru darilo spájať do celkom efektných melódií, no vyjadrovali sa predovšetkým hlasom. V rôznej výške, rytme, jednohlasne či viachlasne s nasadením spievali alebo recitovali Hmyzákove a Záchodove dadaistické texty plné slovných hračiek, groteskných absurdít a milých nezmyslov ako: *„Kochův chlív / Není co dřív jak dnes / A kdo ho odnes tam / Kde zelená se les?"*

Dnes sú dosť obmedzené možnosti zistiť, ako famózne to znelo. Na YouTube vyhrabete asi tri pesničky z 25-ky úspešne zakonzervovanej na platni (ešte stále v predaji). Je na nej napríklad hit Krysy a vejce, ktorý patrí k epickejším počinom. Rozpráva o ťažkom údele dvoch krýs, ktoré museli ubrániť práve nájdené vajce pred nenásytnou vranou. Chceli si ho schovať, ale nevedeli ako. Ťažobu ich dilemy precítite pri naliehavo opakovanom: *„Nést je? / Jak je uchopit? / Kutálet je? / Může se rozbít."* A nakoniec určite oceníte ich dômyselnosť: *„A hle jak to vymyslela / Jedna krysa si lehla na záda, uchopila vejce do tlapek / Druhá ji chytla za ocas a jako na sáňkách odtáhla vejce pod zem."*

Nikdy rovnako

Ženy muzicírovali, aby (sa) bavili. Nemalo pre nich zmysel týrať sa úmorným nácvikom. Vyznávali skúšky, na ktorých sa dobre najedli a pospali si. Možno práve na také príjemné chvíle spomínali, keď spievali: *„Zkušebna čeká, dřevěná měká..."* Koncertný program skúšali raz, maximálne dvakrát a odohraním sa skončil. Ak aj na vystúpeniach čosi opakovali, vždy to vyznelo inak. Tú istú pesničku nedokázali, ale ani netúžili zahrať rovnako. Prvýkrát koncertovali v roku 1985. Často hrali ako pred alebo po- kapela spriaznenej Vltavy, no svoje hudobné happeningy vraj najradšej predvádzali v súkromí, na vernisážach alebo v prírode. Inšpirácia niekedy prišla až tesne pred koncertom alebo sa aj nedostavila. Ani oddaní fanúšikovia nemali najmenšej potuchy, aký hudobno-divadelný mix im Ženy najbližšie predložia.

Pár videí z koncertov, ktoré sa zachovali, je väčšinou v súkromných archívoch bývalých členov, čosi sa dalo vidieť aj v českom seriáli Bigbít. Zábery z povestných koncertov sa možno raz znova objavia, dovtedy je tu priestor pre vašu fantáziu. Piesne tejto kapely majú tendenciu nebadane sa zaseknúť v pamäti. Aby sa z nej pri nejakej náhodnej asociácii aj po rokoch vyvalili a znova vás rozveselili.

Klauni, prasatá a policajti

Klaunské nosy, prasacie hlavy, plynové a karnevalové masky či nadrozmerné umelé poprsie boli rekvizity, bez ktorých by francúzski pankáči Bérurier Noir ani nevyšli na pódium. Niektorí členovia kapely, navlečení do rôznych uniforiem a kostýmov ako z cirkusu, nehrali na hudobný nástroj ani nespievali. Robili show. Tučný policajt s obuškom (a neodmysliteľnou prasacou hlavou) napríklad naháňal svalnatých mladíkov, ktorí si pri úteku pomáhali odvážnymi saltami. Inokedy hltali oheň, mávali obrími zástavami alebo sa jašili s nafukovacími zvieratkami. Ich hudbu od ďalších pankáčov odlišovali skôr texty ako zvuk. Skoro v každej piesni znie saxofón. Špecifický je aj zvuk lacného bicieho automatu, ktorý bol spoľahlivejší ako bubeník.

Bérurier Noir sú neobvyklí tiež tým, že ich prvý koncert na začiatku 80. rokov mal byť posledným. Do názvu si preto dali čiernu (noir) na znak smútku. Ich vystúpenie však bolo také úspešné, že pokračovali až do roku 1989 s mnohými vystúpeniami vo Francúzsku aj v zahraničí. V roku 2003 sa znova zišli, aby občasne odohrali nejaký ten koncert. Ak chcete aspoň trochu zažiť, ako to vyzeralo, pustite si ich na YouTube.

Zdroj:
Kolektiv autorů: Excentrici v přízemí, Nakladatelství Panton, 1989
Martin Záchod Choura, Zdeněk Hmyzák Novák: Ženy, Nakladatelství Maťa, 1993
www.ceskatelevize.cz, en.wikipedia.org

INZERCIA

text: mária bulková

Takto to vyzera v mediálnom laboratóriu v MTI. foto: Courtney Bolton

PRI ZÁBAVE IDE VŠETKO ĽAHŠIE

HRAJÚCE PREKVAPENIA

Hudba v koncertnej sále či vo festivalom stane nie je žiadna zvláštnosť. Číha však na vás už aj tam, kde by ste ju určite nečakali. Napríklad v hlučnom kabáte, ktorý hrá podľa vašich pohybov.

Ak kedysi platilo príslovie ticho lieči, dnes by sa nad ním výskumníci z mediálneho laboratória Massachusettského technologického inštitútu len pousmiali. Vo svojich výskumoch sa prostredníctvom technologických inovácií snažia dokázať priaznivé účinky hudby na socializáciu autistov či zlepšenie poznávacích schopností pacientov s Alzheimerovou chorobou a inými degeneratívnymi neurologickými ochoreniami. Už v osemdesiatych rokoch minulého storočia psychológovia dokázali, že hudba ovplyvňuje spotrebiteľské správanie. Rytmus skladby, ktorú v obchode púšťajú a jej zhoda s vašimi osobnými hudobnými preferenciami môžu rozhodnúť, či sa stočíte na opätku, zdržíte chvíľku na nákup najnutnejšieho alebo si poobzeráte všetko, regál za regálom.

Hudba môže výrazne zlepšiť alebo zhoršiť vnímanie služieb zákazníkmi. Pred niekoľkými rokmi to dokázali vedci z Hongkonskej univerzity vedy a technológií a dvoch univerzít v kanadskom Montreale. Kľúčový faktor, ktorý pri celkovom hodnotení služieb zaváži neraz viac ako ich kvalita, je čakanie. Viacerí obchodníci sa hudbou snažia zmeniť negatívny vplyv vyčkávania na chuť zákazníkov vrátiť sa k nim.

Plynúce melódie totiž odpútavajú pozornosť od objektívneho vnímania času a čakanie sa tak zdá kratšie, než v skutočnosti je. Bez hudby sa javí dlhšie. Najnovšie výskumy tvrdia, že hudba ovplyvňuje aj výber produktov. Keď obchodom a reštauráciám vládnu francúzske šansóny, nemecké pivo nemá šancu.

„Hudba ovplyvňuje aj výber produktov."

Tým, ktorí neveria záverom vedcov, postačí aj vlastná skúsenosť. Každý aspoň podvedome tuší, že hudba je urýchľovačom emócií. V prípade, že je vybraná citlivo, dokáže umocniť vnímanie ďalšími zmyslami. Ak ste videli filmy Darrena Aronofskeho, či už poslednú oskarovú Čiernu labuť alebo prvotinu π, dáte mi za pravdu, že bez sugestívnych skladieb Clinta Mansella by stratili svoju nástojčivosť. Alebo si predstavte, že by ste si pri pozeraní hororu pustili romantickú hudbu. Bolo by to čokoľvek, len nie strašidelné. Hudba ovplyvňuje vnímanie. Vzniknúť pritom môže aj zo zvukov, ktoré si s ňou bežne nespájate.

Šaty robia muzikanta

Počuli ste naživo jednotvárny zvuk šijacieho stroja? Viete si predstaviť, ako to znie, keď rozpálená žehlička zasyčí o navlhčený povrch bielizne alebo vypustí paru? Možno vám tieto zvuky pripomenuli domáce práce, ktorým sa radšej vyhnete. Nenapadlo by vám, že za ich vypočutie raz s radosťou budete chcieť zaplatiť a už vôbec nie, že by ste ich túžili sami vydávať.

Lenže to ešte neviete o tom, čo sa podarilo dosiahnuť inovatívnemu laboratóriu Kitchen Budapest. Nahralo všetky zvuky, ktoré súvisia s tvorbou šatstva a spojilo ich do interaktívnej kompozície zvukov nazvanej Noisy Coat (hlučný kabát). Technikou vylepšený kus odevu vydáva vyššie spomínané zvuky v závislosti od pohybov svojho nositeľa. Kabát mal veľký úspech na rôznych domácich výstavách. Záujemcov o jeho nosenie bolo toľko, že si museli počkať. Cieľom tohto multimediálneho exponátu bolo pripomenúť milovníkom módy ako veľa práce sa ukrýva v jednom kuse šatstva. Kabát splnil osvetovú funkciu voči krajčírskemu remeslu a nositeľov potešil okamžitou premenou na muzikantov. Potvrdil tak dávno známu pravdu, že šaty neslúžia len na ochranu pred nepriaznivým počasím. So zakomponovaným hudobným prvkom môžu aj zabávať.

Zadupte si na klavíri

Hudba sa osvedčila ako motivačný prvok aj v boji za zdravší životný štýl a lepšie spravovanie energetických zdrojov. Vo švédskom Štokholme skupina umelcov vymyslela ako cestujúcich metrom dostať z eskalátorov na susedné tradičné kamenné schody. Podarilo sa im to v rámci projektu Teória zábavy, ktorým sa automobilová spoločnosť snažila dokázať, že správanie ľudí sa dá zmeniť, ak sa im dopraje trochu zábavy. Jedného dňa nainštalovali na kamenné schody klávesy a zatreli ich na čiernobielo, aby vyzerali ako ozajstné. Pri každom kroku vydávali schody iný tón, presne ako na skutočnom klavíri. Netrvalo dlho a eskalátor ostal prázdny, zatiaľ čo na obyčajných schodoch bola tlačenica. Cestujúci robili raz štyri kroky vpred, raz tri vzad a všelijako poskakovali. Niektorí si asi pripomínali tóny domácich úloh z hudobnej školy, hoci do nej možno chodili nasilu. Veď ktoré malé dieťa sa chce učiť hrať? Každé chce vedieť hrať. Len máloktorý vytrvalec sa rád učí noty a teší sa z nekonečných hodín cvičenia.

Drieme v ňom virtuóz

V mediálnom laboratóriu Massachusettského technologického inštitútu vymysleli, ako deťom neznechutiť hranie, ale ako naopak podporiť ich hudobnú kreativitu aj bez drilu. Pod odborným vedením skladateľa a vynálezcu Toda Machovera rozbehli odborníci z rôznych vedných disciplín medzinárodný projekt Toy Symphony (Symfónia hračiek). Umožňuje deťom počúvať, komponovať a hrať tak, ako je to bežne možné len po niekoľkých rokoch usilovného štúdia. Hudobné hračky sú špeciálne navrhnuté tak, aby na nich dokázal hrať naozaj každý. Aj ten bez hudobného sluchu. Mnohé z nich reagujú na gestá alebo na dotyk.

Hlavná hračka projektu – hyperscore je koncipovaná tak, aby v sebe deti objavili hudobnú tvorivosť rozvíjaním iných zručností.

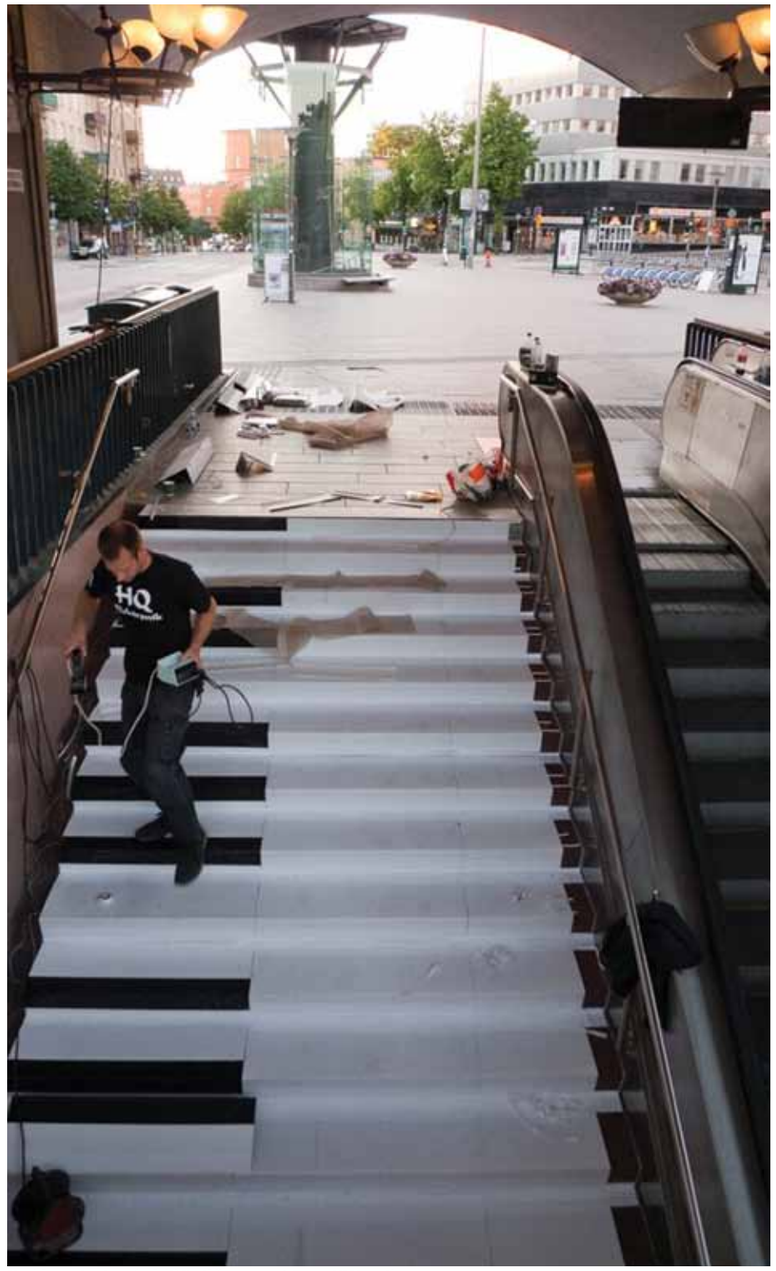

Hrajúce schody prinútili ľudí športovať. Foto: KJ Vogelius

Rozprávajú svoj hudobný príbeh kreslením. Softvér zabudovaný v hračke z nakreslených čiar identifikuje charakteristický pocit kresby, ktorý premení do hudobnej kompozície. Vytvorené dielka si môžu deti a učitelia meniť po celom svete pár klikmi myšou.

Amy Chua, autorke bestselleru Bojová pieseň tigrej matky (je o prísnej výchove) by sa tieto hravé metódy vytvárania vzťahu k hudbe asi veľmi nepozdávali. Deťom však chuť do hrania rozhodne pridávajú. Ak sa totiž do každodenných činností pridá zábava, hneď sa robia ľahšie a ochotnejšie. Aj v rade sa čaká rýchlejšie s dobrou muzikou.

Zdroje:
Hui, Michael K, Laurette Dube, and Jean-Charles Chebat. 1997. „The Impact of Music on Consumers' Reactions to Waiting for Services". Journal of Retailing. 73, č. 1: 87 www.kibu.hu, www.media.mit.edu, The Theory of Fun

text: vladimír „potkan" potančok | foto: andymorganwrites.com

VYROBTE SI HUDOBNÝ NÁSTROJ

ZVUKY NIE SÚ MUKY

Zvuky nás obklopujú zo všetkých strán a je iba na našej otvorenosti a predstavivosti, či budeme okolo seba počuť symfóniu alebo kakofóniu. Niekomu môže klopkanie vlaku o koľajnice liezť na nervy, iný to využije ako inšpiráciu na vytvorenie hudobnej skladby.

Pamätáte si scénu z filmu Braček, kde si?, v ktorej väzni s okovami na nohách pracujú na železničnom násype a v dokonalom rytme kopú motykami do štrku? To bola hudba! Jeden z najpríjemnejších zvukov, aké som kedy počul, bola nahrávka pygmejských žien a detí, ktoré perú v pralese na potoku šaty a pritom rytmicky búchajú dlaňami do vody.

Ako vidíte, zhotoviť si nástroj vydávajúci zvuky nemusí byť až také zložité. Kým sa ľudia prepracovali k stradivárkam a organu, vyskúšali všeličo. Najľahšie to mali bubeníci – stačili im dve paličky, dva kamene alebo holé dlane, a už mali čím robiť rytmus. Tie najjednoduchšie nástroje majú často najkrajší zvuk – napríklad baskická txalaparta, čo sú len nahrubo ohobľované brvná, najčastejšie dve, ktoré sú zavesené na lanách alebo položené na drevených kozách a búcha sa do nich drevenými tĺčikmi. Kto nepočul, neuverí, aký sýty a upokojujúci zvuk to vydáva. Podobne znie napríklad aj drevená banícka klopačka zo stredovekých banských miest.

Roger zo skupiny Staff Benda Bilili hrá na plechovku doplnenú o kus luku a strunu.

Jednoduché, ale efektné

Málo stačí i na výrobu domácej rumba gule – ak necháte vyschnúť tú správnu tekvičku, hrkanie s ňou vám bude dlho robiť radosť. Skvelá je aj dozretá makovica... Trochu viac zručnosti si vyžaduje rainstick. Je to dutá uzavretá palica, naplnená drobnými semienkami alebo kamienkami. Presýpaním obsahu vydáva palica príjemný zvuk, pripomínajúci jemný dážď. Ak chcete niečo ostrejšie, skúste starý karibský trik – pri karnevalových sprievodoch na Jamajke, Barbadose alebo Trinidade sa dlho používali ako rytmické nástroje prázdne fľaše od džinu, na ktoré sa trieskalo kovovými lyžicami. Jednoduchý a účinný je aj ozembuch – stačí na palicu pripevniť rôzne pliešky a búchaním do zeme (či iného podkladu) získate patričný rešpekt.

Veľa hudobných nástrojov vzniklo pri práci, napríklad peruánsky cajón. Je to vlastne obyčajná drevená debnička, v ktorej prístavní robotníci prenášali ryby a prevrátená hore dnom slúžila ako stolička. Jedného dňa ktosi zistil, že na túto stoličku sa dá popri sedení aj búchať a držať rytmus pri speve. V poslednej dobe sa z cajónu stal veľmi obľúbený nástroj v rôznych hudobných štýloch – od rumby a tanga až po flamenco a etno-džez. Aj pri vzniku trinidadského steel drumu, ktorý má množstvo prívržencov po celom svete, bol iba obyčajný petrolejový sud, z ktorého niekto kus odpílil a zistil, že to vydáva skvelý zvuk. Jeho výroba je dnes už veľmi prešpekulovaná, ale pôvodný nápad bol geniálne jednoduchý.

Bio a eko

Mnohé národy, či už ich hlavným spôsobom obživy bol lov, pasenie zvierat alebo poľnohospodárstvo, poznali jednoduché nástroje, zhotovené z materiálov, ktoré by sme dnes označili ako bio a eko. Veď čo môže byť prirodzenejšie ako píšťalka z dreva, z rastlinného listu, z deravého lieskovca alebo zo zvieracej kosti? Kočovní pastieri z Tuvy poznajú napríklad nástroj z uvarených a usušených konských kopýt, zviazaných dokopy šnúrkou alebo hrkálku, ktorú tvoria drobné kostičky z ovčích kolien uzavreté vo vysušenom býčom mieši. V Peru pre zmenu používajú ako perkusie práve na tento účel odloženú osliu čeľusť aj so zubami.

Pomerne jednoduchá môže byť aj výroba strunových nástrojov. Africký zemný luk sa dá spraviť tak, že jednu časť liany priviažete k ohybnému stromčeku a druhú zakopete do zeme, pričom je dobré vyhĺbiť aj jamu, ktorá poslúži ako reproduktor a zosilňovač, a môžete začať brnkať... Ak nemáte poruke liany, stačí vám zopár vecí zo smetiska. Neveríte? Mohol by o tom porozprávať Roger, člen hudobnej skupiny Staff Benda Bilili z Konga, ktorý ako tínedžer a zároveň bezdomovec z ulíc Kinshasy nemal peniaze na kúpenie gitary. A tak natiahol starú strunu medzi jedným koncom dreveného luku a plechovkou z nejakého nápoja. Posúvaním struny a brnkaním po nej dokáže Roger vylúdiť zvuk, za ktorý by sa nemusel hanbiť ani Carlos Santana. Dnes hrá v kapele, ktorú tvoria vozíčkari ochrnutí na dolnú polovicu tela spolu s niekoľkými chlapcami-bezdomovcami, a vďaka svojim agentom a producentom nahráva cédečka a vystupuje na festivaloch.

Takže nie je dôležité, s ktorým hudobným nástrojom začnete, ale to, či pri ňom vydržíte dovtedy, kým príde úspech a sláva, alebo aspoň kým sa nedostaví radosť z muzicírovania.

autor pripravuje reláciu Hudba sveta na Rádiu_ FM

text: elena akácsová | foto: shutterstock

KAŽDÝ VIE A MÔŽE SPIEVAŤ

SPIEVAJTE!

Najprv sa učíme chodiť a rozprávať, neskôr sedieť a držať hubu. Toľko aforizmus z internetu. Dalo by sa to parafrázovať na všeličo, aj na spev.

Spievam falošne a nesmierne rada. V aute, v sprche, pri ohníku a aj v mori. Áno v mori, ale to iba keď plávam znak a tak polohlasom, aby som nevyplašila ryby a ostatných plavcov. Mám totiž úžasný MP3 prehrávač do vody a keď počujem obľúbené pesničky, tak sa nezdržím, musím sa pridať. Spievam odmalička, iba na krátky čas som spievať celkom prestala.

Druhá v okrese

Moja spevácka kariéra sa začala rúcať už na základnej škole. Schválne, kedy sa to stalo prvýkrát vám? Teda, kedy vám nejaký rezignovaný pedagóg s citlivým sluchom a nenaplnenými umeleckými ambíciami, čo už pochopil, že za svoj život žiadneho Pavarottiho neobjaví ani nevychová, prvýkrát povedal: ty radšej nespievaj, lebo spievaš falošne a kaziš to ostatným?

Mne to v detstve síce nikto tak natvrdo nepovedal, zato som na cestu skazy nastúpila vo chvíli, že som sa nadšene prihlásila do Súťaže tvorivosti mládeže v kategórii spev. Tam som sa prvýkrát dozvedela, že neviem spievať najlepšie na svete, iba som druhá najlepšia v okrese. Stále to však nebolo tak zlé, aby mi to definitívne zobralo chuť aj sebavedomie si zanôtiť. Začala som tancovať a spievať vo folklórnom súbore. Na javisku, za javiskom, všade. Nadobudla som sebavedomie a sebaistotu, dopracovala som sa aj k sólovým výstupom. A potom prišiel ten deň, keď sme nahrávali platňu a ja som si vypočula tú vetu: ty radšej nespievaj. Povedal mi ju síce človek na mol opitý, ale s povesťou človeka s absolútnym sluchom, ktorý bol vtedy pre mňa najväčšou hudobnou autoritou. Stratila som sebaistotu. Zanedlho som skončila s folklórom aj so spievaním. Dlho som nemala odvahu spievať ani len Živió a Happy Birthday pri sfúknutí sviečok.

Najhorší sú najbližší

Keď som sa vo svojom okolí začala ľudí pýtať, či im niekedy niekto povedal, aby radšej nespievali, vypočula som si mnoho smutných historiek hodných vyležaného gauča u psychoanalytika. Najhoršie neboli tie zo školy, keď učiteľ pred celou triedou dieťa ponížil. Najhoršie boli tie, keď si podobnú vetu museli ľudia vypočuť z úst najbližších a najmilovanejších. Rodičov, milencov, manželov. Neviem, prečo to robia, tí najbližší, ale odpustime im, tiež asi len žijú a konajú ako najlepšie vedia. Dôležitejšie je poznanie, že každý vie a môže spievať, len si nesmie pripúšťať kritické poznámky a dobre mienené rady, ktoré postupne v mnohých z nás radosť a nadšenie udusili.

Každý vie spievať

Nahlas spievať som zase začala potom, ako som videla dokument o speváčke Ide Kelarovej, ktorá kdesi v Dánsku organizovala workshopy pod názvom Každý vie spievať. V tom dokumente ľudia spievali cigánske pesničky, najprv len tak na pol úst, potom so slzami v očiach, neskôr sa uvoľnili, otvorili, začali tancovať a už sa len šťastne smiali. A spievali z plných pľúc.

Mimochodom, Kelarová tie kurzy robí stále, medzitým sa vrátila do Česka, organizuje kurzy aj na Slovensku. Pre začiatočníkov, profesionálnych speváckov, špeciálne pre zrelé ženy a ich dušu, i pre mužov, ktorí hľadajú stratenú mužskú energiu. Neučí ľudí žiadne speváckе techniky, nejde o to, spievať krajšie, silnejšie a lepšie. Ide len o to, precítiť piesne a o zámienku nájsť v sebe hlas, ktorý nikto nepočuje. Nájsť stratenú vieru, že všetci vieme spievať. Kelarová tvrdí, že spievať z plných pľúc je najlepším liekom proti depresiám aj chorobám, pomáha to vyjadriť vnútorné pocity a uvoľniť nahromadené emócie. Ak sa z tela nedostávajú von, menia sa v negatívnu energiu. Nedá sa len súhlasiť.

Preto v mene všetkých udupaných speváckych talentov vás vyzývam: začnite spievať! Nie, nenavádzam vás, aby ste sa hneď teraz išli prihlásiť do nejakej talentovej speváckej súťaže a nechali sa verejne ponižovať ďalšími mudrcmi. Máte dosť iných vhodných neverejných príležitostí v partii priateľov či príbuzných, medzi ľuďmi, ktorí vás majú radi aj s vašimi hlasovými a sluchovými kvalitami. Keď človek dostatočne často spieva, dokáže sa to naučiť celkom slušne aj čisto. Bola som toho počas mojej tanečnej a pedagogickej kariéry mnohokrát svedkom. Nechce to nič viac, len trénovať a neprestať.

text: lucia laczkó | foto: alan hyža

O NAJHORŠOM NEROZMÝŠĽAM

V NEISTOTE

Každý pohyb je nemotornejší, opatrný, no stačí, aby sa rozhovorila a zrazu je všetko akosi ružovejšie. Erika nefňuká, to nie je jej štýl.

Postava modelky, k tomu ohromná dávka optimizmu, to je ona. Čerstvá tridsiatnička, mamina rozkošných šesťročných dvojičiek. Baba, ktorá zbožňuje spoločnosť, aktivitu. Baba, ktorá sa neľutuje, hoci mráz po chrbte chodí každému, keď sa na ňu len pozrie. Je jasné, že s kostolným poriadkom to u Eriky nie je...

Október 2009

Život mala krásne naštartovaný. Dvojičky, Viktória s Dominikou boli zdravé ako ryba, je ich plný byt. Neobsedia, vymýšľajú, doberajú sa. „Ja teda nemám pokojné deti, ktoré poslušne potichu sedia a pozerajú telku, kdeže! Dievčatá dajú zabrať, ale chvalabohu! Ja som bola tiež taká, všetko som chcela skúsiť, neobsedela som na zadku ani minútu," okomentuje svoje ratolesti sympatická mladá žena. Na sebe má popruhy, pod ľavou pazuchou nosí aj kus polystyrénu – zdravotnícke pomôcky, ktoré zabraňujú, resp. spomaľujú zosypaniu sa ľavej strany tela. Tá neposlúcha od decembra minulého roka. „Desí ma to tempo zhoršovania, sakra, veď som ešte mladá a ide to nejako prirýchlo," vyhŕkne z Eriky. Plány boli iné... Nesnívala o prehnanom luxuse, vždy bola realistka. Vyučená krajčírka, ktorá sa rozhodla, že to skúsi s podnikaním. V paneláku si prenajala prízemné priestory, z fondov EÚ si zaobstarala veľké priemyselné šijacie stroje a biznis sa mohol rozbehnúť. Zákazkové šitie a oprava odevov. „Išlo to. Istili ma najmä kšefty pre jeden salón, ale dosť bolo aj drobných objednávok. Vyžili sme úplne v pohode. Navyše, strašne ma to bavilo!" Koncom septembra 2009 ju zrazu bez príčiny začala bolieť hlava. Hovorila si, hlúposť, prejde to. Prešiel týždeň, dva, tri a hlava sa neznormálnila. Treba ísť do ambulancie. Aj lekári si mysleli, že ide o silnú migrénu, do žily jej dali nobalgin a poslali ju domov. Tlaky v očiach a na spánkoch však neprestávali, naopak. Keď doma z ničoho nič odpadla, v špitáli už urobili radikálnu prehliadku. Cétečko bolo neúprosné. Zlé, nespravodlivé, smutné. Nádory na mozgu. „Glyoblastóm multiforma, 4. stupeň. A nádory hneď tri," taký bol výsledok. Väčšina by asi prepadla depresii, brutálnemu plaču. Nie však naša Erika. Zobrala to športovo – ide sa do boja. „Fakt som si povedala – nevadí, bude sa robiť diera v hlave a pokúsia sa to vybrať. A basta. Hlava ma už otravovala, na nič som sa nemohla sústrediť." Koncom októbra sa prebrala z deväťhodinovej operácie a cítila sa ako v siedmom nebi. O štyri dni ju prepustili domov s turbanom na hlave a jediné, čo Erika riešila, bolo aby jej tú „rárohu" z hlavy dali čo najskôr dole. „Bolo mi v tom veľmi teplo," smeje sa mladá mama. Odišli bolesti, všetko bolo ok. Erika opäť dramaticky neriešila povinne naordinovanú chemoterapiu a ožarovanie. „Brala som to ako povinnú jazdu, bola som predsa pacient a chcela som vyzdravieť, tak čo tam nakuvikám." Lekári jej na rovinu povedali, že nádory sa nedali vybrať komplet, ale von išlo maximum, čo sa dalo. Mozog je potvora, všelijaké záhyby, všade nejaké centrum, všade riziko, že sa niečo „zachytí" a človek je v háji. Pokazí sa rečové centrum, zrakové, pamäťové, motorika... „Vždy je plno rizík, vedela som o tom, keď som na operáciu šla. Ale verila som, že bude dobre."

„Nebudeš sa už cítiť stopercentne..."

Aj bolo. Tabletkovú chemoterapiu znášala fajn, fakt, že sa trochu naliala vďaka živým hormónom, ktoré musela brať, neriešila. „Radšej tučnejšia a v pohode ako štíhla kráska s bolesťami. Výzor je to posledné, čo by ma trápilo."

Postupne sa pozviechala a vrátila sa do normálnych koľají. Aj do milovanej „dielničky". Šila ostošesť, možno s ešte väčšou radosťou. V decembri minulého roka prišla stopka. Zasa bolesti... Hoci stále berie lieky na odpuch mozgu, cétečko bolo opäť kruté. Potvrdilo opuch, operáciu lekári zatiaľ zavrhli. Riziko trvalého poškodenia pri zákroku bolo priveľké. Zvýšili sa iba dávky liekov. „Ak mi je z niečoho do plaču, tak z tohto. Pozrite sa na mňa. Vlani som bola rovná lata a teraz sa klátim na ľavú stranu ako starena. Chôdza je krivá, ľavá ruka veľmi rýchlo stratila cit, je neohrabaná, neposlúcha, takto ju trošičku ešte nadvihnem, ale nechytím ňou nič. Ovísa a kláti sa nižšie a nižšie. Ťahá so sebou celé telo. Noha to isté. Len ňou šúcham a vkuse mám oči na stopkách, aby som do niečoho nenarazila a nezakopla. Pády sú katastrofa. Len tak ľahko sa sama nezdvihnem, to mi verte."

Dobre už bolo. „Koniec-koncov aj môj lekár mi oznámil: Erika, už sa nebudeš nikdy cítiť stopercentne! Som rada, že mi to povedal, mám rada pravdu a nechcem žiť v ilúzii. Lenže to dramatické tempo zhoršovania je katastrofa. Doktor len nado mnou krúti hlavou: „S Tebou sa ten osud tak škaredo hrá..."

Viki s Domčou a s mamičkou. Erika ich nezaťažuje diagnózami.

Nekomunikatívne orgány

Z péenky skočila rovno do plného invalidného. Štát jej vyárendoval 280 eur a staraj sa! Plať byt, kupuj stravu, doplácaj na lieky a keď Ti ostane, zadováž si aj alternatívne čajíky. „Jasné, že sa chytáme aj slamky! Lenže všetky tie nápoje na potláčanie rakovinotvorných potvôr sú tak nekresťansky drahé... Manžel robí kuriéra, zarobí okolo 600 eur, dievky pôjdu v septembri do prvej triedy a túžia po krásnych aktovkách. Až ma vystrelo, keď som videla tie sumy – 50 či 60 eur za kabelu do školy," zhrnie rozpočet Erika. Vie, že veľká vďaka patrí jej mamke Magde, s ňou bývajú vo štvorizbovom byte, lenže aby nešťastí nebolo v tejto famílii málo, mamu vlani v októbri zrazilo auto. Na priechode pre chodcov pri ich paneláku! Zlomená lebečná kosť, problémy s bedrovým kĺbom dodnes. Takže ďalší maród v byte s príjmom z péenky. „Pýtala si sa, či niekedy táto moja dobrá nálada klesne. Jasné. Nie som stopercentnou mamou svojich dcér. Nevládzem a nedokážem behať s nimi po ihrisku, rýchlo im niečo podať, umyť im vlasy, ožehliť oblečenie... Keď ma to naplno prepadne, cítim sa bezradná. Energiu mi však dodáva už len pohľad na ne. Manžel Mário aj mama ma hecujú, aby som sa takýmito depresívnymi myšlienkami ani nezaoberala. Snažím sa ich poslúchnuť, no keď si náhodou pustím Jemné melódie a tam hrajú slaďáky, ja sa započúvam a zamyslím nad svojim životom – slzy sa kotúľajú ako hrach."

Erike hrozí pád hocikde, keď sa telo dostane do kŕču, bez mihnutia ju to hodí do strany. „Obúchaná som miliónkrát. Narazím do zárubne, do skrine – nebolí to, lebo v ľavej ruke je minimum citlivosti, zato modriny sú na bežnom poriadku. Minule som išla do výťahu, ruka zaštrajkovala a takmer mi ju pricviklo. Nasilu som si ju pred ľuďmi tlačila k sebe. Odľahčila som to: prepáčte, to sú moje nekomunikatívne orgány."

Ja sama

Erika je momentálne v permanentnej neistote, v bludnom kruhu. Mozog je pán orgán a nehodno si s ním začínať. Telo ochrnieva, pýta si rehabilitáciu, no napadnutému mozgu zasa prudké pohyby škodia. Čo keby praskla cievka, ako zareaguje opuch... Zatiaľ aj lekári čakajú. A mladá žena aspoň po domácky rozkazuje neposlušnej ruke a nohe, aby sa prebrali. „Všetko musím sama. Tričko si obliekam ako najväčšie motovidlo. Najprv rukáv na chorú ruku a kým dostanem hlavu do trička, je to riadna sranda. Doslova zubami si pomáham. A to ešte nemám gate, ponožky, no hrôza, čo ti budem hovoriť."

Od zimy ju sprevádza geriatrická palička – taký je údel highlanderky Eriky. Vždy bola iniciátorkou zábavy, športu. „Ja, ktorá som tancovala odušu latinu, trielila v štafetovom behu, za Spoje hrávala futbal, tak ja sa teraz motkám od lavičky k lavičke s paličkou. Unavuje ma teplo, začalo leto a ja sa slnku musím vyhýbať. Nehrozí kúpanie, opaľovanie, šantenie s deckami. Ale, čert to ber, to sú drobnosti, bez ktorých vie byť život aj tak krásny. Len nech sa už aj mne trošku zadarí. V utorok čakám výsledky vyšetrenia, kde sa dozviem, či predsa len nebude šanca otvoriť hlavu a pokúsiť sa urobiť v nej poriadok. Drž mi palce, lebo ja naozaj nemám potuchy, čo bude, keď... Ale o najhoršom neuvažujem, načo..."

Občianske združenie Medzi nami sa aj vďaka uverejňovaniu príbehov v Nota bene snaží pomôcť sociálne slabším rodinám a rodinám s postihnutým členom preklenúť bezútešnú situáciu. Ide o ľudí, ktoré sa nie vlastnou vinou ocitli v ťažkej situácii. Radi by sme, aj s vašou pomocou **prispeli Erike na doplatky za lieky a všetko, čo s jej liečbou súvisí.** Ďakujeme!
Číslo účtu, kam môžete posielať príspevok: **4 040 218 205/3100** (Ľudová banka). Pripíšte poznámku – **Erika.**
Kontakt na OZ Medzi nami: 0905 240 389 alebo 0905 910 827 (medzinami@zoznam.sk, www.ozmedzinami.sk)
Projekt OZ Medzi nami sa realizuje aj **vďaka podpore Nadácie VÚB,** ktorú oslovila práca združenia s konkrétnymi ľudskými osudmi.

text: dagmar gurová | foto: vlado holina

AKÉ JE BYŤ PREDAJCOM NOTA BENE?

NEPOCHOPÍTE, KÝM NESKÚSITE

Dobrovoľníci sa na chvíľu stali predajcami Nota bene. Vyskúšali si, ako ostatní vnímajú ľudí bez domova, ktorí ponúkajú pouličný časopis.

Pri Marekovi ľudia hundrali, nech si hľadá prácu.

Norika predala najviac časopisov.

„To sú tí bankári," náš predajca Anton hrdo ukazuje na štvoricu nováčikov, ktorí o chvíľu vyrazia predať svoje prvé Nota bene. Smejeme sa, ale jeho označenie nie je až také prehnané. Tamara, Norika a Marek totiž naozaj pracujú vo veľkých spoločnostiach, kde sa chodí do práce v obleku a životný štandard patrí k vyšším. Predávanie Nota bene im zamestnávatelia ponúkli v rámci dobrovoľníckej akcie Naše Mesto, ktorú zorganizovala Nadácia Pontis. Firemných dobrovoľníkov doplňa Veronika, ktorá prišla sama za seba.

Skôr, ako začnú predávať, musia prejsť registráciou. Je to pohovor povinný pre každého predajcu. Pýtame sa, prečo prišli a čo očakávajú. „Dobrý časopis si kupujem od dobrého človeka. Usmeje sa, poďakuje a to v stánku nedostanem," hovorí Veronika. „Zaujíma ma, či si ľudia vyberajú predajcov podľa sympatií." Tamara žije v susedstve, náš projekt sleduje od začiatku. „Najskôr to bolo ťažké. Nevedeli sme, čo od predajcov čakať a z ich strany bol cítiť väčší tlak. Teraz majú úplne inú úroveň a to je jeden z dôvodov, prečo som tu. Som aj zvedavá, ako ľudia na Nota bene reagujú a strašne sa teším na predávanie, som v tom cvičená."

Norika predajcov uznáva, pretože aktívne robia niečo pre to, aby im bolo lepšie. „Bezdomovcov sa mnohí boja alebo ich odsudzujú," spomína na rozhovor s dvoma taxikármi. „Jeden si nekupuje Nota bene, lebo si myslí, že jeho peniaze by išli na alkohol. Druhý povedal, že ak si niekto nevie zariadiť život, môže si za to sám." Vysvetľujeme, že presne tohto odsúdenia sa obávajú mnohí noví predajcovia. Preberajú to na začiatočníckych skupinách, kde sa pripravujú na rôzne situácie a delia sa o skúsenosti.

Choď pracovať!

Čas na našu debatu sa končí. Dobrovoľníci dostávajú preukazy a tri časopisy (jednorazový príspevok pre nového predajcu), zvyšné si kupujú. Norika si berie 30. „Asi nepredám ani jeden," pochybuje. Marek s Tamarou si trúfnu na 10, Veronika si kúpi 7. Na predajných miestach už čakajú hosťujúci predajcovia. Tamara a Veronika idú na Obchodnú k Michalovi. Noriku vyložím pri Auparku, kde sa jej hneď ujme Peťo. „Nechám ťa aj samu, aby si naozaj videla, aké to je," upozorňuje. S Marekom smerujeme do petržalského Tesca. „Idem povedať SBS-károm, že ste tu," oznámi Betka, lebo jej na miesto dohliadajú. „Začiatky nie sú ľahké. Som zvedavá, či predá aspoň jeden kus. Doobeda to tu príliš nejde, ja obvykle chodím až neskôr." Mareka necháme osamote. „Keby sme tu stáli dvaja, nikto by nekupoval." Asi po hodine Marek vracia Betke požičané drobné na rozmieňanie a čistý zisk z jedného predaného časopisu. „Aspoň desaťkrát mi povedali – si mladý, nájdi si prácu. Väčšinou chalani v mojom veku." Predávanie ho napriek tomu bavilo. Zhodneme sa, že by to bol väčší stres, keby zarábal na ubytovňu.

Zdesení známi

Noriku zastihnem v absolútnom nadšení. So širokým úsmevom zdraví okoloidúcich a vôbec ju nerozhodí, keď ju obídu. „Predala som, ale neviem koľko." Prepočítanie ukáže, že to bolo 13 kusov. „Traja zaplatili, ale nechceli časopis. Jedného sa mi podarilo presvedčiť a zobral ho. Dostala som aj ponuku na prácu, ľudia tu boli veľmi príjemní." Peťo dal Norike svoje číslo a nechal ju pracovať samu. „Hneď, ako si vystúpila z auta, som vedel, že sa nestratíš." Norika, ktorá v skutočnosti pracuje v Auparku, sa najskôr zháčila, že má byť práve tam. Nakoniec, keď sa pri nej pristavila zdesená známa, ani nepovedala, že je dobrovoľníčka.

Tamara hovorí, že na Obchodnej ju obišlo pár susedov. „To bude reči, ale mne to neprekáža." Bývalej kolegyni, ktorá si kupovala časopis, sa však priznala, že zaskakuje. „To by mi hrdosť nedovolila, bola som jej nadriadená." Najťažšie znášala ľútosť a odmietla niekoľko 20 centových príspevkov, ktoré jej tlačili do ruky. S Veronikou tvrdia, že najnepríjemnejšie pôsobili ľudia v oblekoch. „Sršala z nich arogancia. Ani si nás nevšimli. Chýbala im elementárna slušnosť – pozrieť sa do očí, odzdraviť." S predajcom Michalom sa navzájom chvália. „Šikovné dievčatá ste mi dali, spolu predali 16 časopisov." A oni kontrujú: „Je to gentleman, dobre sa o nás staral. Niektorí na nás aj zazerali a hovorili, že to je predsa Michalove miesto. Má tam dobré meno."

Peter však pripomenie, že realita je ešte trochu iná ako párhodinový zážitok. „Ideálne by bolo, keby ste išli predávať aspoň na tri dni – bez peňazí iba s časopismi, dokladmi a adresami nocľahární. A keby ste nezarobili, museli by ste miesto na spanie nájsť vonku."

INZERCIA

Pod záštitou Milana Ftáčnika, primátora hlavného mesta SR Bratislavy

Kultúrne leto a Hradné slávnosti Bratislava 2011

LETO PLNÉ UMENIA, KULTÚRY A SKVELEJ ZÁBAVY !

Festival Kultúrne leto a Hradné slávnosti Bratislava 2011 prináša do ulíc Bratislavy bohatý a multižánrový program. Vyberáme pre Vás hudobné zážitky, ktoré by ste si v júli nemali nechať ujsť!

CYKLUS MEDZINÁRODNÁ BRATISLAVA
POĽSKÝ ŽÚR (1. – 3. 7.)
Pri príležitosti preberania predsedníctva v Európskej komisii Poľskom, uvidíte unikátny koncertný projekt Rock loves Chopin (3.7.), ale aj svetovú jazzovú hviezdu Urszulu Duzdiak.
LISA HANNINGAN (11. 7.)
Krátko po vystúpení na festivale Pohoda sa aj v Bratislave predstaví „ krásny írsky hlas". Krehká pesničkárka žne celosvetový úspech s tvorbou, ktorá chytí za srdce aj vás.
GAMELANOV BALIJSKÝ ORCHESTER (15. 7.)
Exotickú kultúrnu ochutnávku zažijete v podobe vystúpenia tradičného orchestra z Indonézie.

CYKLUS JAZZ POD VEŽOU
Najobľúbenejší cyklus prináša to najlepšie zo súčasnej jazzovej scény:
LEKTORI LETNEJ JAZZOVEJ ŠKOLY (6. 7.)
GERALD CLAYTON TRIO (13. 7.)
americký klavírny génius, dvakrát nominovaný na cenu Grammy
MICHAL BUGALA GROUP (20. 7.)
VALIHORA TRIO (27.7.)
domácim publikom milovaný bubeník Martin Valihora a jeho projekt

CYKLUS TÚLAVOU CESTOU
ŽALMAN A SPOL. /CZ/ (7. 7.)
legenda českej folkovej a trampskej scény
VĚRA MARTINOVÁ /CZ/ (21. 7.)
prvá dáma českého country

CYKLUS HUDBA NA DUNAJI
Zažite dobrodružstvo z plavby po Dunaji aj koncertný zážitok naraz!
KAM ZMIZOL TEN STARÝ SONG (11. 7.)
evergreeny a melódie z operiet v podaní Gizely Oňovej, Jarmily Hittnerovej a Miroslava Švábu
AZUCAR CUBANA (25. 7.)
hudobná plavba v štýle latino

JÁN MITAĽ (24. 7.)
Minuloročný víťaz v kategórii Objav roka v anketovej súťaži Slávik 2010 odohrá openair koncert na Hlavnom námestí. Príďte sa skvele zabaviť!

ZMENA PROGRAMU VYHRADENÁ.
Viac z programovej ponuky nájdete na www.bkis.sk

SKANSKA
BKIS www.bkis.sk www.bratislava.sk BRATISLAVA

text: : jana čavojská | foto: valér tornád

MOJE VYDAVATEĽSTVO NEROBÍ BIZNIS, ALE RADOSŤ

NEŽNÝ VANDAL

Píše básne, a aby sa nemusel doťahovať s vydavateľmi, ktorí majú o poéziu minimálny záujem, založil si vlastné malé nekomerčné vydavateľstvo Limerick. Robí hudbu, tak má aj kapelu. Jedna hrá rokenrol, druhá metal. Tvrdá muzika sa spája so všeličím.

No tento vysokoškolský pedagóg, odborný asistent na katedre slovanských filológií, aktívne bojuje proti drogám, alkoholu a cigaretám. Navyše je veriaci, až tak, že pracuje v náboženskom vysielaní Slovenského rozhlasu. Pišta Vandal, vlastným menom Štefan Chrappa (31). Autor štyroch básnických zbierok, jedného netradičného cestopisu z Brazílie, dvoch kníh pre deti a niekoľkých hudobných nahrávok.

Čo bolo u teba skôr? Poézia alebo hudba?
Ako malý som bol nútený hrať na klavíri. Vraj aby som mal nejaké záľuby. Neznášal som to, prišlo mi to ako teroristický čin. A tak vznikol môj odpor ku klasickej hudbe. Nemám ju rád, a možno preto som začal inklinovať k punku, metalu. Aj prvé básničky boli formou rebélie. Neskôr sa z nich vykryštalizoval vážny záujem. V roku 1997 mi vyšla prvá zbierka básní, volala sa Útecha a bola viac-menej kresťansky orientovaná.

Veľa ľudí píše básne, ale len malé percento z nich sa ich odváži predostrieť čitateľovi. Ako človek spozná, že báseň stojí za uverejnenie?
Je to istý druh exhibicionizmu. Ale ten môj exhibicionizmus je podložený vzdelaním. Študoval som literatúru, poľštinu, slovenčinu, veľa som čítal a literatúra ma stále fascinovala. Keď chceš niečo urobiť, musíš poznať kontext. A čím lepšie ho poznáš, tým lepšie vieš, čo sa hodí a čo nie. Plus mám ideálnych čitateľov, ktorí moje veci vidia ako prví a povedia mi svoj názor. Najprv to bola moja sestra a moja mama, teraz je to moja manželka.

Koľko percent z toho, čo napíšeš, ti vyškrtnú?
Dosť. Moja manželka je veľmi prísna, je sčítanejšia ako ja a vie dobre odlíšiť moje nezdravé rojčenie a uviesť moje naivné predstavy na pravú mieru.

Niekto si možno na tomto mieste pomyslí: jasné, že je naivný, keď založil vydavateľstvo.
Mne vydavateľstvo nerobí biznis, ale radosť. Niekto založí vydavateľstvo na zárobok. Ja na to, aby urobilo radosť mne a iným ľuďom, ktorým niečo vydám. Môžem potvrdiť, že je to antikapitalistické vydavateľstvo, ktoré sa nesústreďuje na finančné vklady, ale na vydávanie vecí.

Prečo vlastne Limerick vznikol?
Prvé dve moje básnické zbierky vyšli v cudzích vydavateľstvách. Potom som si povedal, že je načase, aby som mal vlastné diela pod kontrolou a nemusel sa s nikým dohadovať a prispôsobovať sa. Takto si môžem všetko urobiť tak, ako chcem. Navyše ma veľa vecí vyjde lacnejšie. Vydavatelia majú obvykle predstavu, že na každú knihu treba veľa peňazí. Keď som si začal knihy vydávať sám, zistil som, že to nie je pravda. Peniaze sú tá posledná vec, ktorú treba. Podstatná je chuť. Cudzie vydavateľstvá ma navyše stále nútili hľadať sponzorov a granty. Mne sa nezdá fér, aby sa mi národ skladal na nejakú knihu. Niekto vymyslel výstižné pomenovanie pre ľudí, ktorí si každý rok rozoberú všetky granty: Deti kapitána Granta. Ja nechcem byť také dieťa.

Čo znamená slovo limerick?
Po prvé, je to mesto v Írsku. A po druhé, literárny útvar, krátka veselá báseň, ktorá môže niekoho uraziť alebo rozpovedať nejakú nezmyselnú príhodu. Autorstvo tohto žánru sa pripisuje námorníkom. Má svoju štruktúru, úvod hovorí o tom, že bol raz niekde niekto, urobil niečo, vyvrcholí to nejakou absurditou a v poslednom, piatom verši, sa opakuje prvý verš.

Ide dokopy báseň a rokenrol?
Áno. Poetické texty práveže do tejto hudby veľmi dobre pasujú. Už som dávno nič nevydal, lebo všetky moje básne sa uživia v kapele. O poéziu dnes nejaví nikto záujem. Cesty k čitateľom sú čoraz ťažšie. Ale keď je báseň v dobrej muzike, ľudia ju príjmu a spieva si ju celé Slovensko.

A tvrdá metalová hudba s vierou?
To sa ma niekedy pýtajú aj tvrdí metalisti. Zaujímavé je, že sa mi čudujú hlavne liberáli. Mne kresťanstvo dáva veľkú slobodu. Naša kapela silne podporuje život bez drog, sme abstinenti, odmietame cigarety. Vlastne nadväzujeme na romantickú tradíciu Štúrovcov a ich spolkov miernosti, naša kapela je spolok miernosti medzi inými kapelami podobného razenia. Aj to je rebélia – robíš to inak ako ostatní.

„Báseň v dobrej muzike spieva celé Slovensko."

Načo sú ti dve kapely? Navyše keď aj v kapele Čad, aj v kapele Vandali hráš s tými istými ľuďmi, sestrou Barborou a s Valérom Tornádom.
S Vandalmi hráme rokenrol, s Čadom metal. Tieto dva žánre by pri sebe nemohli fungovať. Rock strávi skoro každý, metal skoro nikto. Ale s metalom máš zas väčšiu šancu presadiť sa v zahraničí. Vyšli nám platne v Nemecku, Brazílii a Japonsku.

Albumy a LP platne vydávaš aj v Limericku, a práve vďaka platni ste sa s kapelou dostali na koncertnú šnúru do Brazílie...
Vydal som pre európsky trh LP platňu legendárnej brazílskej kapely Rot, v preklade Hniloba. Vtedy som sa spriatelil s jej basákom. V Brazílii sme odohrali za tri týždne dvadsaťjeden koncertov a vznikla z toho kniha, netradičný cestopis s názvom: Fak ju en daj! Brazília v kŕči.

Vydavateľstvo Limerick má na konte už vyše dvadsať titulov, kniha pre deti Havinkovo hovienko sa stala jedným z najpredávanejších slovenských kníh za rok 2008.
Áno. Knižka je o psíkovi, ktorí sa chce pomstiť svojim pánom, dvom rozmaznaným deťom, ktoré si ho na Vianoce vyprosili od rodičov a od Ježiška, ale rýchlo ich prestal zaujímať a hneď na 1. sviatok vianočný odišli k babke a nechali ho samého. Vyjedol všetko z chladničky, potom mu bolo zle, potom sa vykakal a snažil sa ukryť hovienko. Knižka mala možno úspech kvôli pointe, aktuálnej pre dnešnú dobu – keď je človek šikovný, nebude za svoje skutky potrestaný.

autorka je redaktorka Plus 7 dní

INZERCIA

WWW.DOMAINS.SK
#1 najväčší svetový registrátor domén s koncovkou .sk
Vy ešte nemáte svoju doménu?

Strihanie psíkov a poradenstvo:
0907 473 718, Ľubica Chlpíková
Internetový obchod – chovateľské potreby: www.webareal.sk/dream

text: dagmar gurová | foto: miro kubečka

KULINÁRSKY SÚBOJ RECEPTOV O PRIAZEŇ NAŠICH ŽALÚDKOV. KTORÝ VYHRÁ V ZÁPASE CHUTÍ – VEGÁNSKY, ČI MÄSOŽRAVÝ?

HUDOBNÉ KORENIE

Ak si pri varení púšťate hudbu, sledujte, ako sa prejaví na výsledku. Skúste si ukuchtiť vašu obľúbenú skladbu, alebo pri ochutnávaní pátrajte, ako by znela vaša dobrota premenená na melódiu.

Jahňacie ragú v košíčku z lístkového cesta *pre 4 osoby*

500 g jahňaciny
4 mrkvy
300 g zemiakov
2 cibule
4 strúčiky cesnaku
1 PL oleja
1/2 PL hladkej múky
1 PL mletej papriky
1 lístkové cesto navinuté na papieri
kyslé uhorky
petržlenová vňať

Mäsko pokrájame na malé rezančeky a sprudka opečieme na panvici na oleji. Odložíme ho nabok a do výpeku dáme na 6 minút posekané cibule, potom pridáme posekaný cesnak a miešame asi 2 minútky. Ak treba pridáme trošku oleja. Napokon pridáme papriku, múku a mäso a dusíme asi 1 hodinu. Po hodine pridáme zeleninu a dusíme ďalšiu hodinu. Z cesta upečieme košíčky, ktoré plníme s ragú, posypeme posekanou petržlenovou vňaťou. Podávame s kyslou uhorkou.

Miro Kubečka

kuchár, foodstylista, majiteľ reklamnej agentúry Aperto a aranžér a fotograf jedla. V našom gastrodueli reprezentuje **„mäsožravú"** časť populácie.

Miro sa priznal, že pri varení si najradšej púšťa rozhlasové hry. „To ma úplne fascinuje," tvrdí. Ak už dôjde na hudbu, čo sa stane málokedy, volí Shivaree, Ninu Simone či Nouvelle Vague. K novým receptom ho skôr ako muzika inšpiruje podnet od zadávateľa a prechádzka po trhu alebo v lese. A ako by zneli jeho výtvory, keby boli hudbou? „Ideálne by bolo ako Óda na radosť, Pre Elišku alebo Radeckého pochod." K jedeniu si hudbu púšťa, ale neznesie rádio. „Je to skoro rovnako zlé ako cigarety pri jedle."

Ovocná symfónia

300 g pšena
1 L vody
500 g čerstvého sezónneho ovocia (čučoriedky; jahody)
1/2 ČL anízu alebo feniklu
štipka soli, štipka vanilky
1 sójová (ryžová) šľahačka
2 PL datľového sirupu (alebo z agáve)
niekoľko lístkov medovky
1 PL Chia semiačok alebo na sucho opraženého celého maku

Do studenej vody dáme polovicu prepláchnutého ovocia, korenie a štipku soli, necháme zovrieť. Opatrne vsypeme pšeno a bez miešania varíme 20 minút. Osladíme sirupom, premiešame a necháme v teple dôjsť aspoň pol hodiny. Hmotu rozdelíme na 3 časti. Do prvej časti zamiešame chia semená (alebo mak), mokrými rukami ju uhladíme do studenou vodou vypláchnutej formy. Potrieme druhou polovicou ovocia, ktoré sme povarili so sirupom a ochutili vanilkou. Druhú časť hmoty zmiešame alebo zmixujme s medovkovými lístkami, uhladíme na prvú a opäť potrieme vrstvou ovocia. Tretiu časť rozmixujeme na hladko so sójovou (ryžovou) šľahačkou a rozotrieme na druhú časť. Necháme v chlade tuhnúť najmenej 2 hodiny. Hotový dezert krájame na úhľadné štvorčeky či iné tvary, každý ozdobíme lístočkom medovky, kôpkou šľahačky a kúskom ovocia.

Ľubica Balážová

konzultantka v oblasti zdravého životného štýlu, je vedúcou nového obchodíku v Trnave. V našom dueli chutí reprezentuje **„vegánsku stranu".**

Ľubica si pri varení vychutnáva hudbu, ale aj ticho, bubnovanie dažďa, šum stromov. „Hudbu si vyberám podľa nálady. Milujem klavír, občas si pustím nejakú klasiku aj pesničkárov s duchaplnými textami si rada vypočujem." Jej výber sa prejaví aj na hotovej pochúťke. Zhudobnené Ľubicine jedlá by zneli ako členitá skladba, v ktorej sa striedajú výrazné a jemné tóny, nežnosť a sila. „Bola by plná zaujímavých kontrastov (vášeň, melanchólia, radosť...) ku konci zliatych do príjemnej harmónie."

Ďakujeme predajni Ľubka – potraviny pre zdravie za poskytnutie priestoru a potravín na varenie. Zdravé a chutné potraviny, poradenstvo i recepty šité na mieru nájdete v Trnave na Šrobárovej ulici č. 1.

Strach z nebezpečia je [...] než nebezpečie samo.

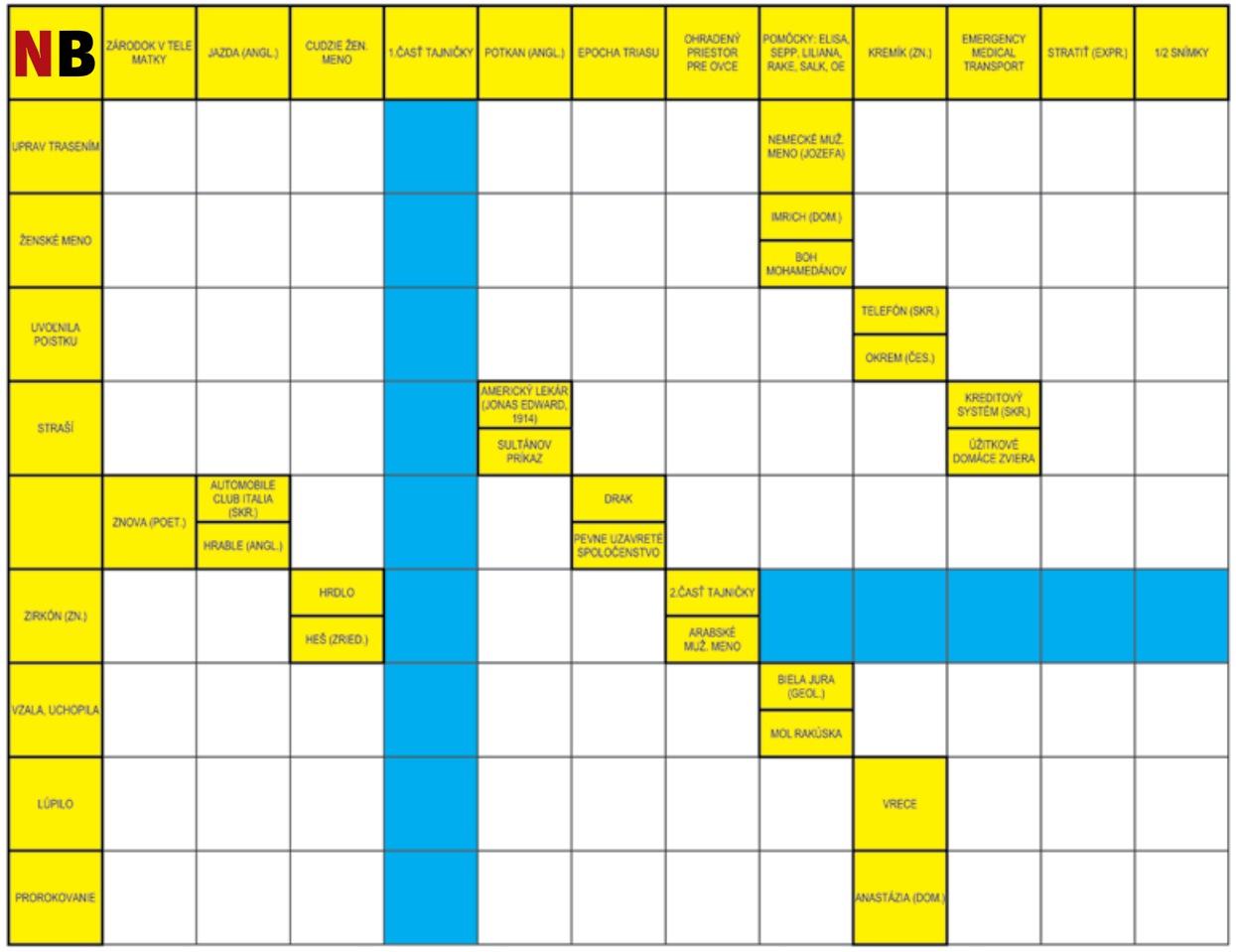

Vylúštenie krížovky z minulého čísla: Aby bol človek sebe pánom, musí sa [proti sebe postaviť].

Časopis **Nota bene** začal vychádzať v septembri 2001. Vydáva ho občianske združenie Proti prúdu ako svoj hlavný projekt na pomoc bezdomovcom. Pomáha ľuďom, ktorí sa ocitli bez domova, alebo im hrozí strata ubytovania z finančných dôvodov. Cieľom je aktivizovať bezdomovcov, pomôcť im získať sebaúctu, dôstojný príjem, pracovné návyky a sociálne kontakty. Úlohou Nota bene je tiež kampaň na pomoc ľuďom bez domova. Predajca časopisu musí byť registrovaný v niektorej z distribučných pobočiek Nota bene. Pri registrácii dostane 3 kusy časopisov zdarma. Všetky ostatné si kupuje za 0,70 euro a predáva za plnú sumu 1,40 euro. Predajca je povinný nosiť preukaz predajcu a dodržiavať pravidlá predaja uvedené v Kódexe predajcu na str. 3. Ak zistíte, že niektorý predajca porušuje kódex, prosím informujte nás na doleuvedených číslach. O. z. Proti prúdu poskytuje svojim klientom ďalšie služby: sociálne a právne poradenstvo, zdarma využitie telefónu a počítač s internetom na hľadanie práce, príspevky na zdravotné potreby a voľnočasové aktivity s cieľom aktivizácie klientov. V rámci terénnej práce aj vyhľadávanie ľudí bez domova, ktorí potrebujú pomoc. Viac na www.notabene.sk. Manažment organizácie Proti prúdu uvíta akékoľvek návrhy a pripomienky. Redakcia ďakuje za všetky zaslané príspevky, ale nevyžiadané rukopisy a fotografie nevracia. Prosím, neposielajte originály. Názory a postoje v uverejnených článkoch nemusia zodpovedať názorom redakcie. Časopis Nota bene je registrovaný na Ministerstve kultúry SR pod číslom EV 3665/09 ISSN 1335-9169. O. z. Proti prúdu je členom siete pouličných časopisov INSP a organizácie FEANTSA.

Vydavateľ: o. z. Proti prúdu
IČO: 360 68 781, č. účtu: 266 34 750 14/ 1100
Tatrabanka, www.notabene.sk
Manažment projektu: Bc. Martin Opeta, riaditeľ, 0907 197 908, martin@notabene.sk, Mgr. Sandra Tordová, zástupkyňa riaditeľa, 0905 143 651, tordova@yahoo.com
Redakcia: Mgr. Sandra Tordová, Dagmar Gurová, 0915 779 746, dagmar.gurova@notabene.sk
Lito a tlač: Typocon, X line
Grafické spracovanie: Mgr. Art. Pavol Čejka
Jazyková korektúra: Workaholic Culture
Inzercia: Jaroslav Šipoš, 0904 006 078, jaro@notabene.sk
Administratíva: Fabiola Mokrá
Fundraising, PR: Zuzana Pohánková, 0917 275 812, zuzana@notabene.sk
Street work: Peter Kadlečík, peterkadlecik@notabene.sk

Distribučné miesta

Bratislava
O. z. Proti prúdu, Karpatská 10, 811 05 Bratislava, Tomáš Kubiš, Ivan Lorenc, 02/52 62 59 62, poradcovia@notabene.sk
Banská Bystrica
Slovenský červený kríž, Pod Urpínom 6, 974 01 Banská Bystrica, Hana Kliniarová, 048/413 13 35, sus.bbystrica@redcross.sk
Čadca
DCH – Dom charity sv. Gianny, Kukučinova 6, 022 01 Čadca, Katarína Melichárová, 041/432 40 88, 0918 874 839, charita.cadca@centrum.sk
Hlohovec
O. z. Pokoj a dobro, Pribinova 51, 900 28 Hlohovec, Pavol Šoka, 033/742 38 27, viera.vavrova@d2u.sk
Holič
N. o. Krížovatky – Azylový dom Emauzy, J. Čabelku 3, 908 51 Holič, Jana Pavková, 034/668 31 10, emauzy@stonline.sk
Kežmarok
O. z. Hviezda (v spolupráci s MsÚ Kežmarok), Lanškrounská 16, 060 01 Kežmarok, Mária Galdunová, 052/466 02 12, 0905 886 546, komunita@kezmarok.sk
Košice
ADCH – Charitný dom sv. Alžbety, Bosákova ul., 040 01 Košice, www.charitakosice.sk, Šiba Jozef, kontakt: 0903 982 652, jozef.siba@gmail.com
Levice
O. z. Miesto v dome, Sama Chalupku 7, 934 01 Levice, Ľubica Prištiaková, 036/622 15 86, mvd@miestovdome.sk
Liptovský Mikuláš
Komunitné centrum „Nový svet" – Hlboké (v spolupráci s MsÚ Liptovský Mikuláš), Športová 1190/4, 031 01 Liptovský Mikuláš, Viera Kočtúchová, 044/552 20 52, 0911 197 227, komunitne.centrum@atlas.sk
Malacky
N. o. Krížovatky – Azylové centrum Betánia, Ľudovíta Fullu 16, 901 01 Malacky, Dušan Cauner, 034/772 24 57, 0902 230 122, acbetania@orangemail.sk
Nitra
DCH – Dom charity sv. Rafaela, Samova 4, 950 50 Nitra, www.charitanitra.sk, Andrea Rončková, 037/772 17 92, 0907 451 771, rafael.charita@gmail.com
Nové Zámky
Betlehem, M. R. Štefánika 10, 940 01 Nové Zámky, Kornélia Magyarová, 0905 427 209, Béla Magyar, 0918 497 688, belamagyar@zoznam.sk
Piešťany
ÚZ Domum, Bodona 55, 921 01 Piešťany, Eva Papšová, 033/ 772 76 87, 0915 400 577, domum@kios.sk
Poprad
ZSS – O. z. Korene (v spolupráci s MsÚ Poprad), Levočská 51, 058 01 Poprad, Marcela Michalková, 052/772 42 09, 0910 890 488, socialne@msupoprad.sk
Senica
N. o. ZSS Senica, Štefánikova 11/B, 905 01 Senica, Martina Snopková, 034/622 84 56, 0903 764 072, snopkova@zsssenica.sk
Trenčín
Sociálne služby mesta Trenčín, m. r. o., Piaristická 42, 911 01 Trenčín, PhDr. Alena Laborecká, 0902 911 805, riaditelssmt@slovanet.sk
Trnava
ADCH, Hlavná 43, 917 01 Trnava, www.charitatt.sk, Zuzana Ryšková, 033/533 31 59, 0910 788 031, battarci.charita@stonline.sk
Vranov nad Topľou
ADCH – Charitný dom pre mládež, Lúčna 812, 093 01 Vranov nad Topľou, Beáta Bronišová, 057/44 3 15 78, 0904 981 536, chdmvranov@zoznam.sk
Žilina
DCH – Dom charity sv.Vincenta, Predmestská 12, 010 01 Žilina, Gabriela Huliaková, 041/724 47 95, 0918 314 197, charitaza@gmail.com

LITERÁRIUM PETRA GETTINGA

Veľký smiech nad velikánmi

Majú to tí spisovatelia zavše problémy! Spisujú a spisujú, a pri tom z nich vylezú veci, na ktorých sa niekedy parádne zasmejem. Nad sebou aj nad inými. Niekedy aj nad najvážnejšími filozofmi.

Ako keď František Kafka trávil jeseň roku Pána 1917 u sestry na dedine a neuroticky ho trápil – šramot myší. Áno, čítate dobre. Nevadili mu ani tak myši samotné, ktoré sa „strašlivo predvádzali", ako ich šuchot, ktorý dráždil sluch typického mešťana v chalupe uprostred Siřemi. V listoch kamošom to detailne opisoval a myši prirovnával k „ľudožrútom, ktorí začnú za noci vyliezať spod všetkých skríň a ceriť zuby." No a o pár dní píše: „Myši zaháňam mačkou, ale čím zahnať mačku?" Tomu vravím problémy.

Nedávno som išiel opäť do kolien. Filozof Søren Kierkegaard v diele Súčasnosť vysvetľuje veci ako nezmyselnosť zla a násilia, ktoré sa odpláca opäť násilím. Sme toho svedkami stále; Líbya, Mladić, Lukašenkovský kreténizmus atď. No a Kierkegaard uviedol aj zážitok z ulice: „Raz som videl šarvátku, pri ktorej traja muži hanebne týrali štvrtého. Niekoľko ľudí zo zástupu sa vzchopilo, schytili jedného z útočníkov, zrazili ho na zem. Napokon pomstitelia uplatnili rovnaký zákon ako útočníci. Pristúpil som k jednému z tých pomstiteľov a pokúšal som sa mu dialekticky objasniť nedôslednosť ich konania, ale ten len opakoval, že si to ten darebák zaslúžil." Odrazu som sa rozrehotal, keď som si predstavil chudého filozofa, ako stojí na kodanskej ulici a snaží sa „dialekticky objasniť" tupému davu zlo násilia... A len tak-tak nedostal sám nakladačku: „Pochopil som, že najlepšie zo všetkého je vzdať sa nádeje na vyvrátenie tejto neochoty uveriť, aby sa neobrátila i proti mne."

Kafka sa rozčuľoval nad myškami, keď sa liečil na dedine z tuberkulózy, na ktorú neskôr zomrel. A Kierkegaard položil také základy morálky, že ho za to do smrti nenávideli všetci pokrytci. Obaja odviedli kus práce za nás všetkých.

Možno sa to však s tým smiechom veľmi nebije. Vyslobodiť z veľkých vecí nás môže práve veľký smiech. Popriať ho treba každému počas nadchádzajúceho leta!

autor je prozaik a redaktor Plus 7 dní

... DANIELA PASTIRČÁKA

TEMNÝ LES HUDBY

Myslím si, že to najpodstatnejšie sa nám zjavuje v hudbe. Čím dlhšie podstupujem svoj experiment so životom, tým viac sa mi vnucuje intuícia, že pravda má vo svojej najčistejšej forme podobu hudby. Hudbou vidíme to, čo je inak neviditeľné. Hudba je o tom, čo v jazyku popisujeme prívlastkami. Hudba je o adjektívach, nie o podstatných menách. Hudba je ako zväzok röntgenových lúčov: preniká predmetnosťou na povrchu a sprítomňuje nám priamy obsah života. Život totiž nie je vo vecnosti vecí, ale v ich kvalite. Hudba nepozná les, pozná temný les. Nepozná súmrak, ale snivý súmrak. Hudba je vnútorným bytím vecí a ich vzťahov. Hudba do pavučiny zvukov, organizovaných v čase, zachytáva zrniečka vnímania, roztrúsené v zabudnutých zákutiach nažitého života, a koncentruje ich do katarzného momentu nahliadnutia. O hudbe je ťažké hovoriť slovami, hudba totiž začína tam, kde slová končia.

„Každá báseň začína údermi bubna."

Ak chceme hovoriť o tom, čo je za hranicami vecného sveta, o tajomstve, ktoré nás presahuje, nezostáva nám iné, ako prehovoriť hudbou. Bez hudby naše vedomie zostáva slepé. Nevidí zázrak vo vnútri bytia.

Myslím si, že hudba je základným jazykom umenia (podobne ako matematika jazykom vedy). Každá báseň začína údermi bubna – napísal Eliot. I ja, keď chcem prekonať magickú hranicu banality a vstúpiť do básne, čakám kým nezačujem kdesi hlboko vo veciach to vzdialené naliehavé bubnovanie, ten dlhý, hlboký spodný tón, z ktorého sa rodí každý okamih vášne. Čakám, kým v diaľke nezačujem aspoň jediný tón z tej hudby, z ktorej, celému svetu napriek, vždy znova vzlieta ťarbavý fénix túžby.

... ZUZY ULIČIANSKEJ

HUDBA JE EASY

Melody Gardot si vymyslela krásne meno, vhodné pre niekoho, kto sa musel celý poskladať ako pesnička. Tých, ktorí si pamätajú, aká bola pred haváriou, nie je veľa. Sama medzi nich nepatrí.

V roku 2003 mala deväťnásť a študovala módny dizajn. Keď do jej bicykla narazil džíp, poškodila sa jej panva i mozog. Svoj stav po havárii prirovnávala ku každodenným výstupom na osemtisícovku. Začala byť svetloplachá, hovorila tichúčko, ťažko hľadala slová, všetko jej trvalo extrémne dlho, úplne stratila pojem o čase. Asi po roku jej jeden z lekárov navrhol, aby sa skúsila vrátiť ku hre na klavír. Na prekvapenie všetkých zistila, že hudba kdesi v jej hlave zostala. Jej mozog fungoval ako zablokovaný hard disk, ku ktorému práve hudba našla to správne heslo. Odrazu sa zistilo, že má nielen nádherný zamatový hlas, ale aj schopnosť skladať vlastné pesničky.

„V každom z nás je niekde zabudnutá hudba."

Dnes má Melody Gardot vydané tri CD, porovnávajú ju s jemnou Norah Jones, ale aj s hviezdnymi kvalitami Lady Gaga. Zostala extrémne citlivá na svetlo a hluk, stále musí nosiť čierne okuliare, semtam upadne do bezvedomia, ako keby sa jej vybila poistka. Jej spolupracovníci to s ňou zrejme nemajú ľahké, je vraj šialene pedantná. Ale tie jej piesne! Our Love is Easy je najkrajšou možnou uspávankou pre dospelých. Čo si môžeme z jej dojímavého príbehu zobrať, okrem poučenia, že džípy by nemali chodiť na červenú? Žeby v každom z nás mohla predsa len byť niekde zabudnutá hudba, aj keď sme ešte od nej nenašli ten správny kľúč? Zdá sa, že ľudia sa za smiešne ceny zbavujú klavírov, na ktorých kedysi oddane ťukali stupnice, ani nie tak kvôli miestu, ktoré zaberajú, ale pre ticho, ktoré vydávajú. Zvuk klavíra stojaceho v kúte izby býva neznesiteľný. To svoje pianino som už dala aj naladiť, ani tak sa však nedá počúvať.

ESTER

Bolo leto. Horúce slnko spálilo všetku mestskú zeleň a dusné teplo takmer nedovolilo človeku dýchať. Život z prehriatych ulíc sa presťahoval dnu, do domov, medzi chladné steny, do klimatizovaných krčiem alebo k Dunaju, kde predsa len tečúca voda mierne otupovala tú ubíjajúcu horúčavu. Ester sedela na lavičke v tieni stromov, na nábreží pred múzeom a vyzutá s nechuťou pozerala na svoje opuchnuté, kŕčovými žilami znetvorené a popravde aj špinavé nohy. Bolo by ich treba namočiť do vody, pomyslela si, ale to by musela prejsť k Novému mostu a odtiaľ na druhú, petržalskú stranu, kde bol pri lodenici malý drevený pontón. Lebo ten bol Esterinou kúpeľňou, kde si stačilo sadnúť na jeho okraj, spustiť nohy do vody a prudký tok Dunaja urobil svoje. Predstava takého osvieženia bola lákavá, ale ten kilometer či dva, ktorý by musela Ester v tej horúčave prekonať, ju odradil od akéhokoľvek experimentovania. A konečne, čert vezmi špinu, predsa kvôli hygiene sa nezblázni. V takom sparne už jednoducho Ester na žiadny veľký pohyb nemala dosť síl. Pred týždňom mala sedemdesiatpäť rokov a cíti to už všade. Jej staroba už nie je na to, aby bez problémov znášala krutý bezdomovecký život. Lebo Ester je bezdomovkyňa.

Bola jediným dieťaťom magistra Pánika, majiteľa dobre prosperujúcej lekárne a jeho manželky v okresnom meste na východe Slovenska. Pre matku bola srdiečkom a pokladíkom a pre otca najkrajšou princezničkou. Ester mala všetko, na čo si len spomenula. Plných dvanásť rokov. Potom sa ale stalo niečo, čo nikto nečakal. Štyridsaťročná pani Pániková porodila druhé dieťa, tiež dievčatko, a dali jej meno Sára. Od tej doby sa pozornosť celej rodiny zamerala na ňu. Pre matku, pani Pánikovú, srdiečkom a pokladíkom sa stala Sára, pre otca, pána Pánika už len Sára bola najkrajšou princezničkou a pre Ester zostali iba povinnosti: chodiť so Sárou na prechádzky, prebaľovať ju a prepierať jej pokakané plienky. Z Ester urobili slúžku. Aspoň ona si to myslela.

Prvýkrát Ester na znak protestu ušla z domu aj s otcovými tisícimi korunami ako pätnásťročná. Na druhý deň ju policajti chytili na bratislavskej stanici aj s taškou, v ktorej mala tepláky, tenisky, štangľu salámy, veľký kuchynský nôž a na počudovanie aj peniaze, z ktorých nechýbal ani halier. Vraj chcela ujsť do Ameriky.

Keď Ester policajti vrátili pánu magistrovi Pánikovi, ten doma sprísnil režim. Ester dostala trvalého zaracha, vraj kým nedostane rozum. Na Ester ale ocinko nemal. Vymyslela si spevácky krúžok v rámci školy a proti tomu sa namietať nedalo. A tak sa so spevom na perách v časoch speváckeho krúžku dopracovala až do školníkovho kumbálu, kde dvadsaťosemročnému otcovi dvoch chlapcov s pôžitkom podľahla. Mala necelých šestnásť. Aférka so školníkom by trvala aj dlhšie ako rok a pol, nebyť toho, že školník bol nenásytný a do kumbálu si začal vodiť aj iné, i mladšie dievčatá a z tých všetky nemlčali, celé to prasklo a školníka zavreli. Vtedy Ester ušla z domu druhýkrát. Mala tri mesiace pred maturitou. Nechala otca, mamu, aj sestru Sáru a odišla do Bratislavy. Pár dní sa tu motala len tak, ale potom nastúpila ako servírka v Carltone, kde jej dali aj ubytovanie. Keď sa otec sa dozvedel, kde Ester je, prišiel za ňou, aby ju vzal domov. Povedala mu, že má skoro osemnásť a nech na ňu všetci zabudnú.

„Pestuj si svoju princezničku Sáru a mne daj pokoj." Boli to posledné slová, ktoré hodila otcovi do tváre. Páni, už je tomu pomaly päťdesiatsedem rokov, pomyslela si Ester. Od tej doby nikoho z rodiny vlastne ani len nevidela. Zase sa zamyslene pozrela na svoje nohy. Tie nohy mali aj slávnu éru. Nejeden valutový cudzinec bol ochotný dať celý majland za to, aby sa s nimi mohol na chvíľu pohrať. A Ester to vedela poriadne využiť. Iba dvadsaťpäťročná už mala v Bratislave družstevný byt a v tridsiatke si priateľov domov vozila vlastným autom. To boli časy, vzdychla si Ester. Bola sama, ale jej to vyhovovalo. Veď inak mala všetko. A na minulosť, na rodinu a na Sáru aj tak nerada spomínala. Užívala si život úplne na doraz. Už dávno nechala nosenie kávičiek v Carltone. Nepotrebovala to. Peňazí mala ako pliev. Jej telo ohromne vynášalo.

Žiadny strom ale nerastie do neba. Ako tridsaťpäť ročnú Ester zavreli. Prížívníctvo, špekulácia, valutové machinácie, navádzanie na prostitúciu a čo ja viem čo ešte jej vyniesli trojročný trest. Plné tri roky si odkrútila basu na väzenskej farme v Želiezovciach, kde pracovala na poli, dojila kravy a kŕmila prasce.

Keď je človek v nešťastí, spomenie si na Boha. Ester si spomenula na svojich. Dlho sa rozhodovala, ale nakoniec sa rozhodla. Napísala list. Adresovala ho otcovi. O dva týždne sa list vrátil s poznámkou, že adresát na uvedenej adrese nebýva. Keď sa po troch rokoch vrátila Ester domov do Bratislavy, jej vykradnutý byt obývali nejakí študenti, jej auto sa stratilo bohvie kde, svojich priateľov a známych už buď nenašla, alebo o ňu nestáli, jej ťažkou prácou zhumpľované telo stratilo akýkoľvek pôvab a za jej nohami sa už ani pes neobzrel. A to bol Esterin koniec. Svoj družstevný byt predala hlboko pod cenu a zostala na ulici. Zmenená a nikým nepoznaná. A sama.

Ester pokývala hlavou. Tak. Sama. Keby aspoň tá horúčava nebola taká pekelná.

„Ester, ty si Pániková?" Pred ňou stál Jožo, ten, s ktorým včera nasávala.

„Hej, no a čo?"

„Vraj ťa zháňali v televízii. Vieš, z tej pošty pre teba. Máš sa im telefonicky ozvať."

Ester striaslo. Že by Sára? Určite. Jedine Sára. Tak potom by predsa len nemusela byť úplne sama. Od Joža si vypýtala mobil a s roztrasenými prstami začala vyťukávať číslo.

INZERCIA

AGENTÚRA DUNA, S.R.O. V SPOLUPRÁCI S OBCOU ČERVENÍK A REŠTAURÁCIOU MIHÁLIKOVÁ.

Zoznam.sk

Duna www.agenturaduna.sk

COOP JEDNOTA

TRNAVSKÉ OSVETOVÉ STREDISKO

RPPK Trnava

Miesto: Amfiteáter Červeník

5. - 6. - 7. AUGUST 2011

ČERVENÍK

46. ročník

Slávnosti spevu, hudby a tanca

Chris Norman /UK/
Desmod - Polemic
Horkýže Slíže
Konflikt - Grexabat - HT
Smola a Hrušky - Družina
The Downhill - Amphibios

VSTUPENKY:
JEDNODŇOVÁ - 12 € predpredaj / 15 € na mieste
DVOJDŇOVÁ - 18 € predpredaj / 20 € na mieste
VIP - 40 € predpredaj / na mieste nepredajná

MODERÁTOR: Richard Vrablec

WWW.FESTIVALCERVENIK.SK

PREDPREDAJ: WWW.TICKETPORTAL.SK, WWW.TICKET-ART.SK, WWW.TICKETSTREAM.SK, WWW.EVENTIM.SK

Generálny partner: vúje www.vuje.sk

Hlavní partneri: EMPIRIA, VS, LCS, TECHNOS, REMING, LEGUSEM, LAMITEC

Reklamní partneri: RONCOR, HCJ, Klimotech, PELLA, BKP, Insituform, ANDACO, lefresh, andron, BarIS, PLUMI, DDD, Josef Janoška, STABIL, FERRAMONT, KASICO, ECOBIS, ZENAGRO, PRO MAN, tax-audit

Mediální partneri: TA3, Večerník, PATRIOT, zet, super music.sk, SiTy

Gastro partneri: Simea